

STRATEGIA
de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020
„Educația-2020”

I. PREAMBUL

Educația reprezintă o prioritate națională în Republica Moldova. Educația constituie factorul de bază în crearea și transmiterea de noi cunoștințe și valori culturale general-umane, în dezvoltarea capitalului uman, în formarea conștiinței și identității naționale, în promovarea aspirațiilor de integrare europeană și are un rol primordial în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere. Calitatea educației determină, în mare măsură, calitatea vieții și creează oportunități pentru realizarea în volum deplin a capacităților fiecărui cetățean.

Ministerul Educației propune schimbarea accentelor în educație în favoarea calității procesului educațional și a competențelor pe care tinerii le obțin în procesul educațional. Succesul individului depinde de capacitatea sa de adaptare la schimbări și învățare continuă, iar sistemul educațional trebuie să ofere mediul adecvat pentru dezvoltarea acestor capacități. În contextul schimbărilor globale și al declinului demografic accentuat, învățarea pe tot parcursul vieții devine o preocupare importantă a sistemului educațional.

Ministerul Educației contează pe dezvoltarea unei expectații înalte a cetățenilor față de sistemul educațional și mizează pe largă lor implicare în procesul de reformare. În Republica Moldova, educația se plasează pe primele locuri în clasamentele ce descriu nivelul de satisfacție al cetățenilor privind principalele aspecte ale vieții social-economice. Ponderele celor care se declară mulțumiți și foarte mulțumiți de serviciile educaționale depășește cota de 50% (Institutul de Politici Publice, Barometrul Opiniei Publice, 2001-2012). Această percepție, corelată cu rezultatele scăzute la testele internaționale și naționale, cu gradul redus de angajare în câmpul muncii a tinerilor absolvenți și cu legătura slabă dintre dezvoltarea profesională și cerințele pieței muncii, precum și rata înaltă a plăților neformale (Institutul de Politici Publice și Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS-AXA”, Plățile formale și neformale achitate de către părinți în instituțiile de învățământ preuniversitar, 2013), indică o lipsă de informare a populației cu privire la menirea sistemului educațional. Calitatea vieții și competitivitatea economică a țării depind de accesibilitatea, calitatea și relevanța educației.

Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014–2020 „Educația-2020” (în continuare – „Strategia”) este principalul document de politici în domeniul educației. Ea stabilește obiectivele și sarcinile pe termen mediu în vederea dezvoltării educației și definește orientările și direcțiile prioritare de dezvoltare a sistemului de învățământ din Republica Moldova. În scopul coordonării integrate a procesului de planificare strategică sectorială în domeniul educației, prevederile Strategiei au fost corelate cu documentele de politici relevante, cu reformele demarate în sistemul de învățământ, cu alte reforme ce reprezintă o continuitate operațională a acțiunilor proiectate în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova – 2020”.

Strategia este organizată în baza a trei piloni: acces, relevanță, calitate. Sistemul educațional are menirea să asigure valorificarea potențialului fiecărei persoane și să formeze o forță de muncă competitivă. În acest context, Strategia este orientată spre rezultate și abordează problemele și soluțiile atât pe niveluri de învățământ, cât și pe subiecte transversale. Multe dintre problemele analizate sînt interconectate și nu se referă la un singur pilon al Strategiei, dar sînt incluse într-un anumit capitol pentru a asigura o abordare coerentă.

Procesele de implementare a Strategiei vor fi organizate atât în baza documentelor de politici, cât și prin schimbări de ordin legislativ. Direcțiile strategice și obiectivele specifice stabilite în Strategie vor fi incluse în programele de dezvoltare strategică ale autorităților publice centrale, iar implementarea acestora va fi realizată prin documentele de planificare strategică la nivel de ministere, în special Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM), bugetul și planul anual de acțiuni. Cadrul legislativ pentru direcțiile strategice și obiectivele specifice stabilite în Strategie sînt asigurate prin proiectul Codului Educației, care este în concordanță cu prevederile Strategiei. Finanțarea acțiunilor de implementare a Strategiei va fi efectuată de la bugetul de stat, bugetele locale, prin atragerea de granturi, fonduri, sponsorizări și alte surse legale, accentul punîndu-se pe metodologia bugetării bazate pe programe și performanță.

II. SCOPUL, OBIECTIVELE GENERALE ȘI PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE STRATEGIEI

SCOPUL STRATEGIEI

Prezenta Strategie oferă o diagnoză a stării actuale a sistemului de educație din Republica Moldova, identifică principalele probleme ale sistemului, selectează și propune soluțiile cele mai potrivite pentru rezolvarea acestora, astfel încît sistemul educațional să devină principalul factor de progres economic și social al țării.

OBIECTIVELE GENERALE ALE STRATEGIEI

Prezenta Strategie are următoarele obiective:

asigurarea dezvoltării durabile a sistemului educațional în vederea formării unei personalități integre, active, sociale și creative – factori principali ai dezvoltării umane și ai progresului social-economic al țării;

sporirea accesului la educație de calitate pentru toți copiii și tinerii, prin asigurarea unui mediu școlar prietenos și protectiv și prin consultarea elevilor, studenților și părinților în procesul de luare a deciziilor;

stabilirea direcțiilor prioritare de dezvoltare a educației în R. Moldova și a mecanismelor de realizare a acestora;

creșterea eficienței cheltuirii banului public investit în educație, astfel încât resursele disponibilizate să fie redirecționate pentru a îmbunătăți rezultatele învățării, inclusiv prin investiții în personalul didactic, procesul educațional și infrastructura instituțiilor de învățământ;

sporirea eficienței sistemului educațional, extinderea și diversificarea ofertelor educaționale prin valorificarea oportunităților oferite de tehnologiile informaționale și comunicaționale;

extinderea și diversificarea sistemului de instruire a adulților pe parcursul întregii vieți din perspectiva formării generale și a formării profesionale continue, în corespundere cu nevoile persoanei raportate la necesitățile socioeconomice;

compatibilizarea structurală și calitativă a învățământului național cu spațiul european al educației.

PRINCIPIILE STRATEGIEI

Rigoarea. Analiza efectuată, soluțiile propuse și viziunea strategică se referă la fiecare proces și componentă ale sistemului educațional, astfel încât operaționalizarea Strategiei să conducă la atingerea deplină a tuturor obiectivelor propuse.

Reconsiderarea. O parte din problemele sistemului de educație din Republica Moldova persistă de mai bine de 20 de ani, în ciuda încercărilor succesive de îmbunătățire întreprinse de-a lungul acestei perioade de timp. Strategia propune o nouă construcție instituțională, avînd la bază principii și abordări moderne care să aibă ca rezultat inclusiv schimbarea mentalității celor implicați: profesori, elevi, studenți, părinți, sectorul economic etc.

Eficiența. Procesele din educație și problemele identificate sînt analizate în mod obligatoriu și din punctul de vedere al eficienței investiției banului public, unul dintre obiectivele Strategiei fiind acela de a obține calitate maximă din fondurile alocate educației.

Pilotarea și reproducerea. Multe dintre soluțiile propuse au fost pilotate, iar cele care nu au fost vor fi experimentate și vor fi selectate doar cele care și-au

dovedit sau își vor dovedi viabilitatea în condițiile particulare ale Republicii Moldova.

Adaptarea. Soluțiile aplicate cu succes și în alte țări, au fost propuse spre adaptare la realitățile culturale, economice și sociale ale Republicii Moldova, astfel încât să producă un impact maxim în creșterea relevanței și calității proceselor educaționale.

Viabilitatea instituțională. Construcția instituțională propusă a fost analizată în detalii din punctul de vedere al funcționalității, astfel încât responsabilitățile fiecărui nivel decizional din sistemul de educație, precum și raporturile dintre diferitele tipuri de instituții, bazate pe respectarea principiului subsidiarității și echilibrului în decizii, să fie clar stabilite și delimitate.

III. SITUAȚIA ACTUALĂ, PROBLEMELE IDENTIFICATE ȘI TENDINȚELE GENERALE

SISTEMUL EDUCAȚIONAL ÎN CIFRE

19%

DIN POPULAȚIE
ESTE IMPLICATĂ

ÎN PROCESUL
EDUCAȚIONAL

În anul de studii 2012/2013, din totalul de peste 3,5 milioane de oameni, aproximativ 662 mii sau 18,6%, au fost implicați în procesul educațional.

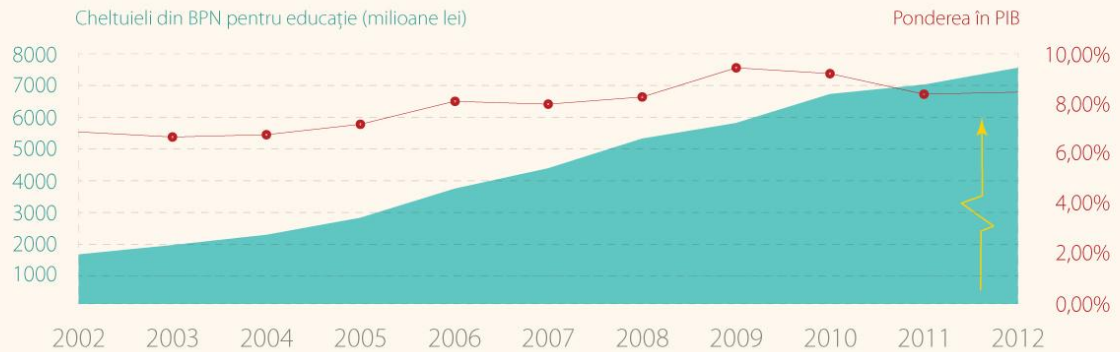

NIVELUL DE PREGĂTIRE AL POPULAȚIEI ACTIVE DE PESTE 15 ANI

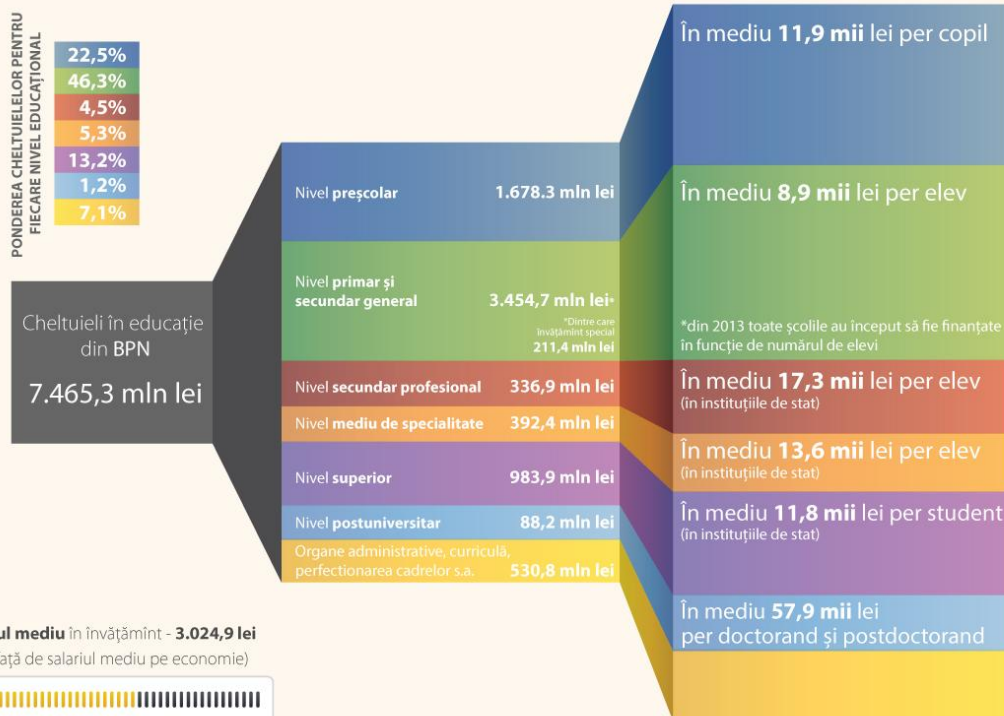
2002-2012

CHELTUIELI DIN BPN ȘI PONDERA ACESTORA ÎN PIB

2012

RESURSE UMANE ȘI FINANCIARE

Salariul mediu în învățământ - 3.024,9 lei
(87% față de salariul mediu pe economie)

Salariul mediu pe economie - 3.477,7 lei

Numărul total de persoane angajate în sistem este de 114,3 mii (9.1% din populația activă), dintre care: 59,6 mii cadre didactice și 55,1 mii personal administrativ și auxiliar

Salariul în sector este direct proporțional stagiului de muncă și gradului didactic al profesorului. Diferențe salariale nu se fac între treptele de învățământ

Tranziția economică dificilă și declinul demografic afectează și situația din sistemul de învățământ. Deși ponderea investițiilor în educație crește, competitivitatea economiei rămîne scăzută.

Republica Moldova a parcurs o perioadă de tranziție dificilă. Ultimele două decenii au fost marcate de recesiune economică, declin demografic, emigrație și, mai recent, de efectele crizei financiare din 2008-2009. Deși, de la începutul anilor 2000, economia a crescut de mai mult de două ori, PIB-ul pe cap de locuitor la paritatea puterii de cumpărare rămîne în continuare redus, înregistrînd în anul 2012 valoarea de 3.424 de dolari SUA, cea mai joasă din Europa de Sud-Est (Banca Mondială, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD>). Perioada favorabilă de creștere economică din 2000-2008 a fost determinată mai degrabă de remitențe decît de intrările de capital, exporturi sau investiții străine directe (Banca Mondială, Memorandumul Economic pe țară, Moldova după criza mondială: promovarea competitivității și creșterii comune, aprilie 2011). Remitențele au devenit pilonul pe care se sprijină în prezent economia Republicii Moldova și continuă să fie o caracteristică importantă a dezvoltării economice.

Declinul demografic conduce la scăderea continuă a populației cuprinse în procesul educațional. Conform datelor Biroului Național de Statistică, tendințele proceselor demografice denotă reducerea populației țării, semnalată încă de la începutul anilor '90 care, în ultimul deceniu, a scăzut cu circa 60 de mii de persoane, concomitent cu un trend negativ constant al sporului natural. Acest declin demografic se datorează micșorării natalității, menținerii unui nivel ridicat al mortalității, emigrării masive a populației tinere. Mai mult de atît, prognozele demografice realizate în baza diferitelor scenarii, confirmă perpetuarea pînă în anul 2050 a declinului demografic (figura 1). Astfel, dacă natalitatea și mortalitatea vor avea, pînă în 2050, valori constante, egale cu valorile înregistrate în anul 2010 (natalitatea – 11,4 născuți-vii la 1000 de locuitori și mortalitatea – 12,3 decedați la 1000 de locuitori), populația țării poate să se micșoreze cu circa 900 de mii de locuitori, constituind la sfîrșitul perioadei de proiecție 2644,6 mii de locuitori. În condițiile în care se atestă diminuarea generațiilor tinere și creșterea ponderii populației vîrstnice, procesul de reducere a populației școlare devine tot mai accentuat.

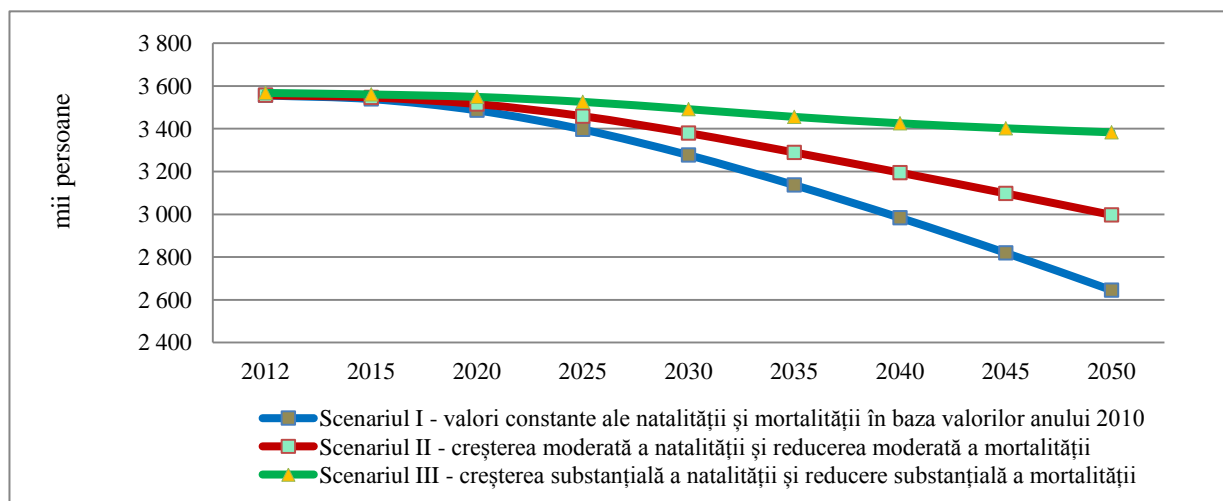

Figura 1. Dinamica populației pînă în anul 2050.

Sursa: Academia de Științe a Moldovei, în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Investițiile în educație nu asigură competitivitatea economiei naționale. Pe parcursul anilor 2005-2012, ponderea cheltuielilor publice pentru învățămînt în PIB a crescut de la 7,9% la 8,4%. A crescut și ponderea cheltuielilor publice pe elev/student în raport cu PIB pe cap de locuitor, de la 34,9% în anul 2005 la 45,2% în 2012. O parte din aceste cheltuieli reprezintă cheltuieli cu destinație socială și nu pot fi clasificate ca investiții în educație. În anul 2012, circa 13,5% din bugetul învățămîntului au revenit cheltuielilor pentru alimentație, burse și întreținerea căminelor (CASE Moldova, finanțat de UNICEF, Raport privind analiza exhaustivă a cheltuielilor bugetare ce țin de protecția socială din sistemul de învățămînt al Republicii Moldova în perioada anilor 2008-2010 și practicile existente în regiune pentru finanțarea costurilor conexe educației, 2012). Totuși, cheltuielile în educație au crescut constant, dar investițiile realizate în ultimii ani nu au reușit să acopere necesitățile unui sector care își propune să pregătească forță de muncă competitivă pentru o economie globală. În actualele condiții, se impune o abordare cuprinzătoare și inovatoare a politicilor în domeniul educației.

ACCES

Declinul demografic conduce la scăderea semnificativă a populației cuprinse în procesul de educație și generează probleme de supradimensionare a rețelei școlare. Totuși, persistă probleme de acces la anumite niveluri de învățămînt.

Ca urmare a declinului demografic cauzat de sporul negativ al populației și de exodul peste hotare, a scăzut semnificativ numărul elevilor și al studenților. Astfel, numărul populației stabile în vîrstă de pînă la 30 de ani a constituit 1558,9 mii de persoane la începutul anului 2013, prezentînd o reducere cu 7,1% față de anul 2007, și cu 12,5% față de anul 2003. În cazul populației din

categoria de vîrstă 3-23 ani s-a înregistrat o scădere cu 17,3% față de anul 2007, și cu 24,5% față de anul 2003, iar numărul copiilor și tinerilor cuprinși în procesul de educație (3-23 ani) s-a redus cu 14,0% față de anul 2007, și cu 26,5% față de anul 2003 (figura 2)(Biroul Național de Statistică, Populația și procesele demografice, 2013).

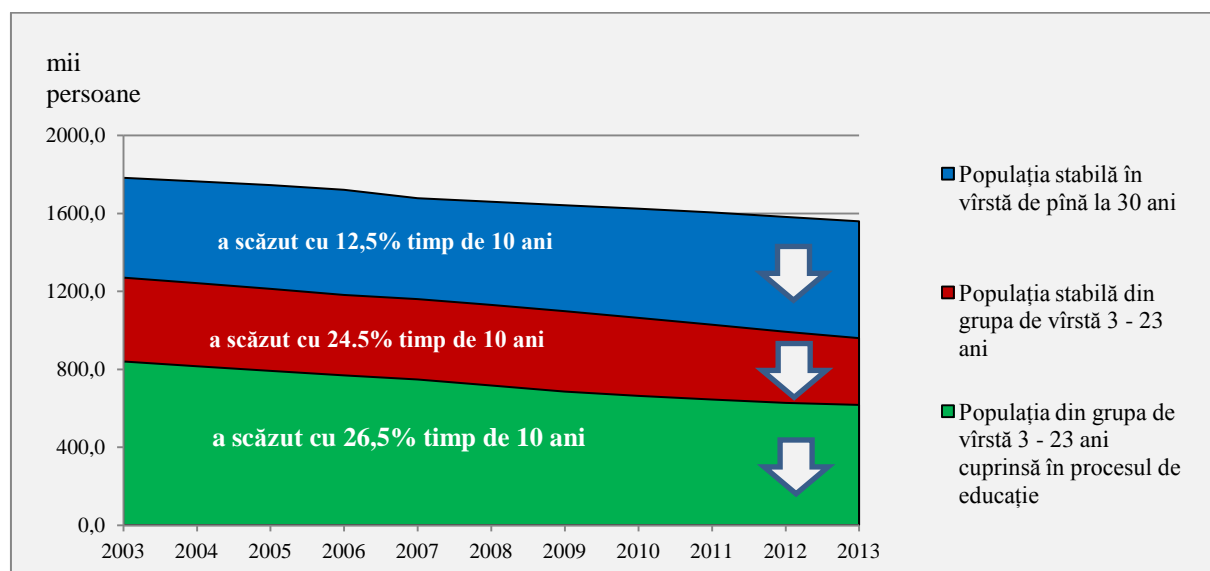

Figura 2. Evoluția populației stabile cu vîrsta de pînă la 30 de ani și a celei cuprinse în procesul de educație, 2003 – 2013.

Sursa: Biroul Național de Statistică.

Tendențele demografice negative generează probleme de supradimensionare a rețelei de instituții de învățămînt, în special, în învățămîntul general, ceea ce conduce la utilizarea ineficientă a resurselor și nu permite realizarea de investiții în modernizarea și dotarea școlilor. În condițiile în care populația școlară s-a înjumătățit în raport cu 1990 și numărul școlilor a scăzut cu 14,6%, mai persistă problema accesului la studii, determinată de diverși factori la diferite niveluri de învățămînt.

Solicitările de acces al copiilor de vîrstă mică la educație cresc într-un ritm susținut, dar rețeaua existentă de grădinițe acoperă doar o parte din cerere. Se menține discrepanța dintre rata de înrolare în mediul urban și în cel rural.

Numărul instituțiilor de educație preșcolară este în creștere, după scăderea dramatică înregistrată în perioada de recesiune din anii '90. La începutul anului 2013, existau 1418 instituții preșcolare, sau cu circa 6,3% mai multe față de anul 2007. Această creștere a avut ca rezultat majorarea numărului de copii care frecventează aceste instituții pînă la 141,1 mii de copii în anul 2012, adică cu 17,5% mai mult față de anul 2007. Astfel, se înregistrează o sporire a ratei brute de cuprindere în învățămîntul preșcolar, aceasta constituind 82,1% în anul 2012 față de 72,6% în anul 2007. Discrepanțele dintre rata de cuprindere în mediul

urban și cea din mediul rural persistă, constituind 29,1 p.p. în 2012 comparativ cu 25,2 p.p. în 2007 (Educația în Republica Moldova, publicație statistică, 2012/2013) (tabelul 1). Deși o parte din această discrepantă poate fi explicată prin înrolarea copiilor din localitățile rurale în grădinițele din centrele urbane, diferența rămîne a fi semnificativă.

Tabelul 1

Rata brută de înrolare în învățămîntul preșcolar, în %

Anul	Rata brută, total	Rata brută, urban	Rata brută, rural	Discrepanța
2007	72,6	88,8	63,6	25,2
2012	82,1	100,5*	71,4	29,1

*Rata de înrolare de peste 100% poate fi explicată prin înrolarea copiilor care depășesc vîrsta de 7 ani sau vin din alte locuri de reședință decît mediul urban.

Sursa: Biroul Național de Statistică.

Pornind de la importanța educației timpurii în dezvoltarea ulterioară a copiilor, Guvernul a revizuit Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, stabilind pentru educația preșcolară următoarele obiective: majorarea ratei de înrolare în programele preșcolare pentru copiii de 3-6 ani de la 41,3% în 2002 la 78% în 2015, iar pentru copiii de 5-6 (7) ani – de la 66,5% în 2002 la 98% în 2015, precum și reducerea pînă la mai puțin de 5% a discrepanțelor dintre regiunile rurale și cele urbane, dintre categoriile de copii din familii dezavantajate și din cele cu venituri medii. În timp ce obiectivul de înrolare pentru copiii de 3-6 ani a fost deja atins, rata de înrolare pentru copiii de 5-6(7) ani a constituit 93,5% în 2012.

Deși, în ultimii ani, situația privind accesul copiilor la învățămîntul preșcolar s-a îmbunătățit, rata de înrolare în grădinițe rămîne scăzută. Conform datelor Ministerului Educației, la începutul anului școlar 2013-2014, în listele de așteptare a unui loc în grădinițe în mun. Chișinău erau înscriși circa 8.000 de copii. La începutul anului 2014, nu dispuneau de grădinițe 157 de localități, sau circa 9% din numărul total de localități. Dezvoltarea serviciilor de educație preșcolară la sate este anevoioasă atît din cauza bugetului limitat sau gestionarea ineficientă a resurselor financiare la nivel local, cît și din cauza nivelului scăzut de conștientizare a importanței investițiilor în copil de la cea mai fragedă vîrstă.

Conform datelor oficiale, în Republica Moldova nu există instituții preșcolare private. În realitate, există instituții private care prestează servicii de educație preșcolară, dar ele sînt organizate în instituții de alt tip, cum ar fi centre educaționale, asociații obștești etc. Principala constrîngere în dezvoltarea serviciilor private este legislația imperfectă, care prevede cerințe excesiv de dure

privind proprietarul și statutul imobilului instituției, precum și norme sanitare-igienice rigide.

În multe localități în care numărul de copii de vîrstă preșcolară este mic, prin deschiderea de centre comunitare de educație timpurie s-a rezolvat, parțial, problema accesului la învățămîntul preșcolar. Totuși, părinții, în special cei din mediul rural, percep instituțiile preșcolare preponderent ca instituții de îngrijire a copiilor, care asigură alimentația, odihna și securitatea copiilor, precum și posibilitatea pentru părinți de a se angaja în cîmpul muncii, iar programul redus, de 4-6 ore, dedicat activităților educaționale al centrelor comunitare nu satisface cerințele părinților angajați cu o zi completă de lucru. Astfel, este nevoie de diversificarea serviciilor de educație timpurie în funcție de nevoile locale, prin încurajarea dezvoltării serviciilor private în domeniu, inclusiv la nivel de familie.

Rata de înrolare în învățămîntul general obligatoriu este într-o ușoară scădere. Problemele de acces sînt cauzate de un șir de factori sociali și instituționali, fiind mai accentuate în cazul grupurilor dezavantajate. În același timp, rețeaua de școli este supradimensionată și învechită, fapt ce conduce la utilizarea ineficientă a resurselor. Noua formulă de finanțare per elev avantajează școlile mai mari și permite disponibilizarea de resurse pentru investiții pe termen lung. Totuși, pentru a asigura utilizarea eficientă a bugetului școlii, este nevoie de consolidarea capacităților manageriale și crearea unui sistem funcțional de responsabilizare a managerilor școlari.

Datele statistice oficiale denotă rate stabile de înrolare în învățămîntul primar pe parcursul ultimilor 4 ani, atestîndu-se însă o reducere constantă a ratei de înrolare în învățămîntul gimnazial (tabelele 2 și 3). În anul 2012, în învățămîntul primar, rata brută de înrolare, în localitățile urbane, a constituit 107,4%, iar în spațiul rural doar 86,1%. Pentru învățămîntul gimnazial, acești indicatori au constituit 96,2% și, respectiv, 81,1%. În același timp, lipsa unui mecanism coerent de colectare a datelor și măsurare a indicatorilor, precum și a unui sistem informațional de monitorizare și evaluare a situației din sistem, creează obstacole serioase pentru măsurarea exactă a înrolării și pentru exercitarea unui management educațional eficient. Dezvoltarea Sistemului Informațional Educațional (SIE), pilotat de Ministerul Educației în anul 2013, va oferi date și va permite analiza indicatorilor de interes la nivel de școală, administrație publică locală și la nivel național.

Studiile recente privind problema copiilor rămași în afara școlii și fenomenul de abandon școlar au arătat că există un număr de copii care nu au fost înscriși în învățămînt sau nu frecventează școala. Datele oficiale ale Ministerului Educației arată că circa 143 de copii nu erau școlarizați în anii 2011-2012. Absenteismul rămîne a fi un motiv de îngrijorare sporită. Studiile recent efectuate de către Banca Mondială și UNICEF atestă că există o corelație

între nivelul de școlaritate și numărul de absențe. Astfel, în anul de studii 2011-2012, elevii din ciclul primar au absentat fiecare în medie câte 24 de ore, în cel gimnazial, numărul de ore absente a fost de 65. Semnificativ este faptul că numărul de absențe, în general, este mai mare în mediul urban, pe când cota absențelor nemotivate este mai înaltă în mediul rural. Băieții absentează mai frecvent decât fetele, remarcându-se și printr-un număr important de absențe nemotivate.

Tabelul 2

Rata brută de înrolare în învățământul primar, în %

Anul	Rata brută, total	Rata brută, urban	Rata brută, rural	Discrepanța
2007	94,0	100,9	90,5	10,4
2012	93,8	107,4	86,1	21,3

Sursa: Biroul Național de Statistică.

Tabelul 3

Rata brută de înrolare în învățământul gimnazial, în %

Anul	Rata brută, total	Rata brută, urban	Rata brută, rural	Discrepanța
2007	90,1	95,4	87,3	8,1
2012	86,7	96,2	81,8	14,4

Sursa: Biroul Național de Statistică.

Eroziunea ratei de înrolare în mediul rural se datorează parțial înrolării copiilor din locuri de reședință rurale în instituțiile din localitățile urbane. Principalele cauze ale reducerii ratelor de înrolare în învățământul primar și în cel gimnazial sînt determinate, în special, de disparitățile de acces dintre mediul urban și cel rural și în funcție de grupurile de venituri, de problemele de incluziune a copiilor cu necesități educaționale speciale și de migrația copiilor pentru reîntregirea familiei. Totuși, rata de înrolare relativ redusă, în special la ciclul gimnazial, rămîne a fi îngrijorătoare. În același timp, lipsește un sistem clar de evidență a copiilor de vîrstă școlară și de responsabilizare a părinților, cadrelor didactice, conducătorilor instituțiilor de învățământ și autorităților administrației publice locale în problema școlarizării copiilor.

Învățământul general este caracterizat printr-o rețea supradimensionată de școli, iar utilizarea ineficientă a capacității acestora nu permite investiții în modernizarea instituțiilor și dotarea lor cu echipament adecvat. În perioada anilor

1990-2012, numărul elevilor s-a înjumătățit, în timp ce numărul instituțiilor școlare s-a redus doar cu 14,6% (figura 3). Numărul mediu de elevi per școală a scăzut de la 437 elevi, în 1990, la 267 în 2012. În consecință, în 2005, Ministerul Educației a demarat un proces de reorganizare a rețelei școlare și de înființare a unor școli de circumscripție. În perioada 2005-2013, au fost reorganizate 206 de instituții din învățământul general. Marea majoritate a reorganizărilor a constat în transformarea liceelor în gimnazii sau a gimnaziilor în școli primare. Ca rezultat, a fost oprit fenomenul de diminuare a numărului mediu de elevi pe instituție de învățământ: numărul mediu de elevi pe clasă a crescut de la 19,2, în luna mai 2012, la 20,0, în luna octombrie 2012 (pentru comparație, în 2002-2003 se înregistrau 22 de elevi pe clasă), și numărul mediu de elevi ce revin la un post didactic a crescut de la 10,9, în mai 2012, până la 11,2, în octombrie 2012 (media în țările OECD alcătuia 14,0 în 2009) (Skills beyond schools, OECD, <http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/48631144.pdf>).

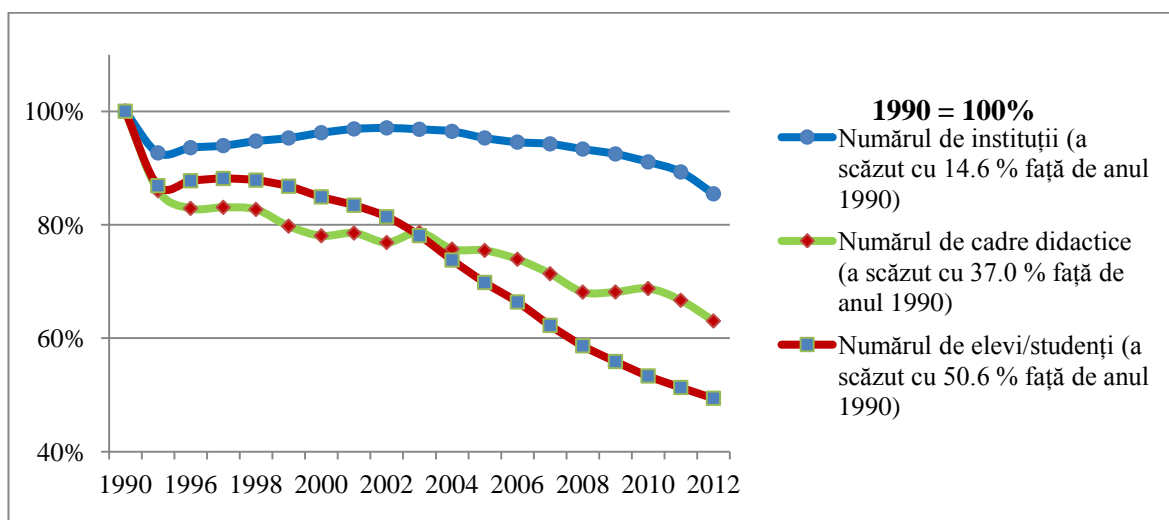

Figura 3. Evoluția numărului de elevi, profesori și instituții educaționale.
Sursa: Biroul Național de Statistică.

Începînd cu anul 2013, toate instituțiile de învățământ primar și secundar general au trecut la finanțarea pe bază de cost standard per elev. Noua metodă de finanțare permite echilibrarea cheltuielilor pentru un elev, simplificarea și fortificarea procesului de prognozare a bugetului, creșterea transparenței în finanțarea școlilor și extinderea autonomiei școlare. În condiții de autonomie școlară, administrațiile instituțiilor de învățământ, în limitele mijloacelor aprobate, pot decide distribuirea resurselor financiare în funcție de necesitățile școlii, inclusiv cheltuielile pentru investiții.

Noul mecanism de finanțare promovează eficiența, avantajînd școlile cu mai mulți elevi în comparație cu cele cu un număr mic de elevi și motivînd autoritățile publice locale să reorganizeze școlile mici și ineficiente. În Republica Moldova sînt considerate mici școlile care au un număr egal sau mai mic de 41 de elevi ponderați la ciclul primar și un număr egal sau mai mic de 91 de elevi

ponderați la ciclul secundar(Hotărîrea Guvernului nr. 728 din 2 octombrie 2012 „Cu privire la finanțarea în bază de cost standard per elev cu utilizarea coeficienților de ajustare în modul stabilit de Guvern pentru instituțiile de învățămînt primar și secundar general finanțate din bugetele unităților administrativ-teritoriale”). Numărul mediu de elevi per școală în aceste instituții este de 23 de elevi ponderați la ciclul primar și 46 de elevi la ciclul gimnazial.

Deși este nevoie de timp pentru ca beneficiile noii formule de finanțare să se facă resimțite, unele efecte pozitive pot fi deja observate. Dacă pînă la implementarea noii formule de finanțare, investițiile în instituțiile de învățămînt se efectuau centralizat de la bugetul de stat, acum dispun de resurse pentru investiții toate raioanele, precum și școlile cu un număr mai mare de elevi. Analiza executării bugetului pentru anul 2013 indică cheltuieli de 132,4 milioane lei pentru investiții capitale doar din componenta raională. Investiții s-au făcut în 483 școli, inclusiv pentru reparația capitală a sălilor festive, de sport, clase, cantine școlare, grupuri sanitare, cămine, terenuri etc. (191 de școli), schimbarea ușilor și ferestrelor (82 de școli), reparația capitală a acoperișului (78 de școli), reparația capitală a sistemelor de încălzire (61 de școli). În același timp, un șir de școli mai mari dispun de un buget propriu suficient nu doar pentru întreținerea școlii, ci și pentru îmbunătățirea procesului educațional și efectuarea de investiții. De exemplu, Liceul Teoretic „Olimp” din Sîngerei a efectuat reparații capitale în sumă de 720 mii lei, iar cîteva gimnazii și licee din raionul Ungheni au investit cumulativ 1471,2 mii lei în schimbarea geamurilor, dotarea cu echipamente etc.

Investițiile în infrastructură rămîn a fi necesare, pentru că starea clădirilor în care sînt amplasate unitățile școlare nu oferă deplină siguranță pentru protecția și sănătatea elevilor. Din datele de cartografiere a instituțiilor de învățămînt rezultă că 41% din clădirile școlare necesită reparații capitale și că doar în 11,2% din ele pot fi construite rampe de acces pentru persoanele cu posibilități locomotorii limitate. O problemă stringentă rămîne a fi încălzirea spațiilor școlare, în special, a celor din localitățile rurale. Circa 29% din aceste școli nu dispun de sisteme moderne de încălzire, fapt care are repercusiuni grave asupra procesului de învățămînt și sănătății copiilor în perioada rece a anului. Majoritatea școlilor nu au sisteme centralizate de alimentare cu apă și nici grupuri sanitare în încăpere. În lipsa unei viziuni privind optimizarea rețelei școlare, investițiile din ultimul deceniu, și așa limitate, au fost inefficient concentrate în școlile fără perspective de dezvoltare. Ministerul Educației a încurajat proiectele de izolare termică a clădirilor și de eficientizare a sistemelor de încălzire a școlilor.

Implementarea reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului a contribuit la scăderea numărului de copii instituționalizați. Incluziunea copiilor cu cerințe educaționale speciale în școlile generale este dificilă, acest lucru fiind cauzat atât de lipsa condițiilor necesare, cât și de neînțelegerea și rezistența din partea unor manageri școlari, cadre didactice și părinți.

În sistemul rezidențial de îngrijire a copilului din subordinea Ministerului Educației sînt instituționalizați 3088 de copii. Sistemul rezidențial include 35 de instituții rezidențiale: 10 școli de tip-internat pentru copii orfani și rămași fără îngrijirea părinților; o casă de copii; 2 școli-internat sanatoriale pentru copii cu afecțiuni neuropsihice, cu maladii ale sistemului cardiovascular și ale articulațiilor; 6 instituții speciale pentru copii cu deficiențe fizice și senzoriale și 17 școli-internat auxiliare pentru copii cu deficiențe mintale. Majoritatea copiilor frecventează instituțiile speciale pentru copii cu deficiențe fizice și senzoriale și școlile-internat auxiliare, iar numărul acestor copii este în scădere, de la 4 mii de elevi în anul de studii 2007-2008 la 1,7 mii în 2013-2014. Totodată, circa 3500 de copii cu cerințe educaționale speciale beneficiază de educația incluzivă în 400 de instituții de învățămînt general, iar pentru circa 1600 de copii, care din diferite motive nu pot frecventa școala, este organizată instruirea individuală la domiciliu.

Implementarea Strategiei naționale privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului pentru anii 2007-2012 a contribuit la înjumătățirea numărului de instituții, la reducerea numărului de copii separați de familie cu circa 62%, precum și la organizarea și dezvoltarea de servicii sociale pentru copii și a educației incluzive a copiilor cu cerințe educaționale speciale. Procesul de dezinstituționalizare se bazează pe o abordare complexă axată pe evaluarea inițială a copiilor și familiilor acestora, elaborarea pentru fiecare copil a unui plan individualizat de asistență, reintegrarea copiilor dezinstituționalizați în familia biologică/extinsă, dezvoltarea de servicii comunitare și specializate (asistență parentală profesionistă, case de copii de tip familial), pregătirea și transferul copiilor în servicii sociale și integrarea copiilor dezinstituționalizați în instituțiile de învățămînt general. Regulamentul privind redirecționarea resurselor financiare în cadrul reformării instituțiilor rezidențiale (Hotărîrea Guvernului nr.351 din 29 mai 2012 „Pentru aprobarea Regulamentului privind redirecționarea resurselor financiare în cadrul reformării instituțiilor rezidențiale”) a introdus un mecanism financiar pentru redirecționarea resurselor financiare din sistemul rezidențial spre serviciile comunitare și de tip familial și dezvoltarea educației incluzive.

Problema incluziunii rămîne actuală în pofida politicilor Ministerului Educației îndreptate spre integrarea copiilor cu cerințe educaționale speciale în școlile tradiționale . Sprijinul acordat elevilor cu cerințe educaționale speciale în incluziunea în învățămîntul general se realizează prin organizarea de servicii de

asistență psihopedagogică raionale/municipale și comisii multidisciplinare intrașcolare, formarea de echipe de elaborare și implementare a planurilor educaționale individualizate, angajarea de cadre didactice de sprijin și instituirea de centre de resurse pentru educație incluzivă la nivel de instituție de învățământ general. Totuși, procesul de incluziune este dificil. Factorii principali care împiedică incluziunea sînt lipsa de condiții necesare pentru integrarea acestor copii (cadre didactice pregătite pentru a lucra cu copiii cu cerințe educaționale speciale, infrastructură și materiale didactice adaptate), precum și rezistența la schimbare manifestată de unii manageri școlari, cadre didactice și părinți.

Circa jumătate din numărul absolvenților învățămîntului gimnazial își continuă studiile în licee. Cei 12,8 la sută din absolvenți care rămîn în afara școlarizării au un grad de angajabilitate scăzut.

După absolvirea învățămîntului gimnazial, copii au posibilitatea să-și continue studiile în liceu sau se orientează spre învățămîntul secundar profesional și mediu de specialitate, care oferă posibilitatea alegerii profesiei sau specialității în funcție de interesele și capacitățile individuale. Astfel, din cei 38,6 mii absolvenți ai învățămîntului gimnazial din anul 2012, aproape jumătate (46,5%) își continuă studiile în licee, 21,4% studiază în instituții de învățămînt secundar profesional, iar 19,2% – în instituții de învățămînt mediu de specialitate. Numărul absolvenților de gimnaziu care rămîn neșcolarizați este în scădere, de la 18,7%, în 2007, la 12,9%, în 2012. Chiar și în aceste condiții, ținînd seama de gradul scăzut de angajabilitate a acestor tineri, se impune necesitatea extinderii învățămîntului obligatoriu pîna la învățămîntul secundar general complet sau învățămîntul secundar profesional și tehnic.

Învățămîntul secundar profesional și mediu de specialitate nu este suficient de atractiv pentru elevi, dar este costisitor pentru stat. Rețeaua de instituții de învățămînt secundar profesional și mediu de specialitate este supradimensionată și cu o infrastructură învechită, fapt ce conduce la cheltuieli nejustificate de întreținere. În același timp, peste 1/3 din numărul total de șomeri sînt absolvenți cu studii secundare profesionale și medii de specialitate. Colaborarea dintre instituțiile de învățămînt de acest tip și mediul economic este slabă.

Învățămîntul secundar profesional și mediu de specialitate a devenit mai puțin solicitat pe parcursul ultimelor două decenii. În perioada anilor 1990-2013, în contextul declinului demografic, economic, precum și al expansiunii învățămîntului superior, unde numărul studenților s-a dublat, numărul elevilor cuprinși în învățămîntul secundar profesional și mediu de specialitate s-a redus cu peste 57% (de la 109,5 mii la 47,5 mii persoane).

În pofida unor alocări financiare sporite, s-a înregistrat o reducere numărului de elevi în învățămîntul secundar profesional. Costurile totale pentru

instruirea unui elev în școlile profesionale și de meserii s-au triplat, din anul 2006 până în anul 2011, iar în colegii au crescut de peste două ori (tabelul 4). Eficacitatea acestor cheltuieli este însă redusă – în anul 2012, numărul șomerilor cu studii secundare profesionale și medii de specialitate a constituit 25,1 mii persoane sau 37,1% din numărul total de șomeri, mai mare față de numărul șomerilor cu studii superioare (15,9 mii), liceale, medii generale (15,3 mii) și gimnaziale (10,2 mii).

Tabelul 4

Costurile totale de instruire a unui elev/ student la fiecare nivel al învățământului profesional pentru un an de studii (lei moldovenești)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Învățământul secundar profesional	5399	7366	8510	10224	15335	16776
Învățământul mediu de specialitate	6979	6900	8200	8709	14725	15029
Învățământul superior	4714	5050	5873	6802	17861	20158

Sursa: IDIS Viitorul, calculele Ministerului Educației.

Infrastructura celor 67 de instituții de învățământ secundar profesional este utilizată la doar jumătate de capacitate. Numărul mediu de elevi per instituție în 2013 a fost de 272, în timp ce capacitatea medie a acestora este de 500-600 locuri. În contextul declinului demografic, păstrarea unui număr mare de instituții ale căror capacitate nu este utilizată pe deplin implică cheltuieli de întreținere nejustificate în detrimentul investițiilor în calitatea studiilor. Totodată, infrastructura existentă este depășită fizic și funcțional. De asemenea, se atestă o concentrare a rețelei de instituții în zona de nord și de centru a republicii, precum și necorespunderea profilului instituțiilor caracteristicilor socioeconomice ale regiunii în care acestea sînt localizate. Infrastructura instituțiilor de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate nu este adaptată pentru a oferi acces la studii persoanelor cu nevoi educaționale speciale.

Baza tehnico-materială a instituțiilor de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate nu facilitează dezvoltarea competențelor profesionale solicitate pe piața muncii și necesită investiții majore pentru modernizare. Colaborarea acestor instituții cu mediul de afaceri în utilizarea echipamentelor și tehnologiilor moderne pentru pregătirea profesională a elevilor este slabă și episodică.

În ianuarie 2013, Guvernul a aprobat Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pentru anii 2013-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei (aprobate prin Hotărîrea Guvernului nr.97 din 1 februarie 2013 „Cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pe

anii 2013-2020”), care prevăd o amplă reformă structurală, de conținut și de modernizare a sistemului de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate, această reformă fiind în faza inițială de implementare.

Numărul de studenți în instituțiile de învățământ superior este în descreștere, după o expansiune semnificativă în anii '90. Se mențin dezechilibrele structurale în formarea specialiștilor cu studii superioare pe specialități și specializări.

După o dublare a numărului de studenți în instituțiile de învățământ superior în anii '90, în ultimii ani, efectivul de studenți s-a redus în mod constant. Numărul de studenți în cele 32 de instituții de învățământ superior a constituit 97,3 mii de persoane, la începutul anului de studii 2013-2014, sau cu 20,9% mai puțin față de anul de studii 2007-2008 (dar de 1,8 ori mai mult decât în anul de studii 1990-1991). Astfel, la începutul anului de studii 2013-2014, în învățământul superior, la 10 mii de locuitori reveneau, în medie, 273 de studenți și 70 de absolvenți, față de 344 de studenți și 56 de absolvenți în anul de studii 2007-2008. Pe parcursul ultimilor cinci ani s-a înregistrat o evoluție oscilantă a numărului absolvenților, care se datorează atât realizării învățământului superior în două cicluri, cât și studiilor superioare cu durata pre-Bologna (4-5 ani de studii, fără structurare pe cicluri).

Totodată, instituțiile de învățământ superior nu sînt adaptate suficient nici pentru o instruire modernă, nici pentru a răspunde solicitărilor persoanelor cu cerințe educaționale speciale. Acestea duc lipsă de infrastructură de acces în blocurile de studii și cămine, de tehnologii specifice de instruire și programe de studii centrate pe student. Baza tehnico-materială nu permite implementarea noilor tehnologii didactice și realizarea cercetărilor relevante pentru piață.

În funcție de domeniile generale de studiu, se constată o pondere mai mare a studenților în cadrul științelor economice – 24,5% în anul de studii 2012-2013, fiind urmași de cei înscriși la științele educației – 14,4%, drept – 14,0%, inginerie și activități inginerești – 11,0%.

Implicarea copiilor și tinerilor în procesele de luare a deciziilor poartă un caracter sporadic și limitat. Dreptul fiecărui copil de a fi auzit în familie, la școală și în întreaga societate nu este respectat în mod corespunzător.

Copiii, membri ai grupurilor de lucru pentru drepturile copilului, consideră că participarea lor la luarea de decizii la nivelul școlii are un caracter formal, iar opinia copiilor este solicitată, de cele mai dese ori, pe chestiuni mai puțin importante și nu întotdeauna este luată în considerare (Drepturile copilului monitorizate de copii. Raportul copiilor despre respectarea Convenției ONU privind Drepturile

Copilului. CIDDC, CNPAC. 2012). Ei consideră că pot influența puțin sau moderat deciziile luate în școală sau în societate (figura 4).

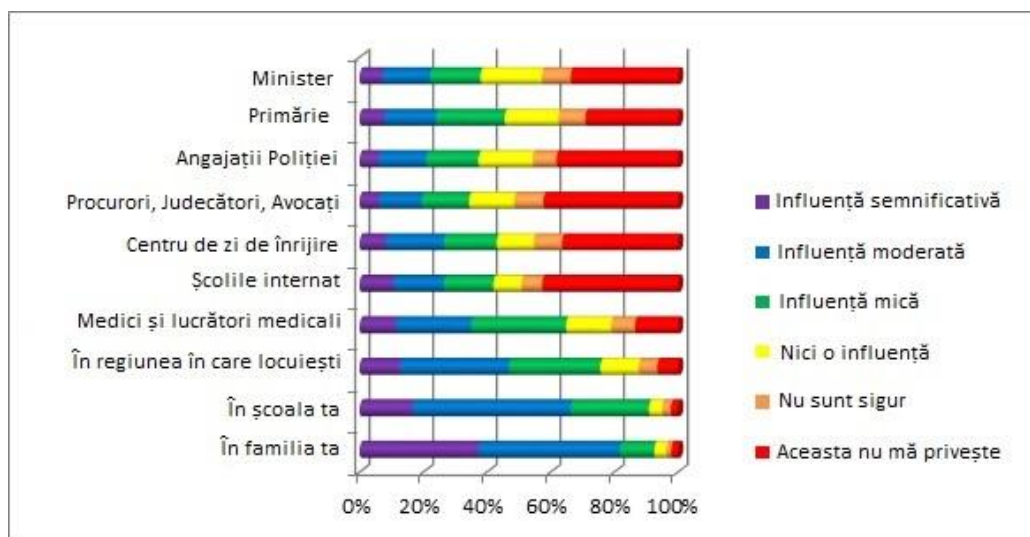

Figura 4. Cîtă influență crezi că ai asupra deciziilor luate de către adulți? În ce măsură poți influența și schimba aceste decizii?

Sursa: Consiliul Europei (2013). *Participarea copiilor și tinerilor în R. Moldova*.

Chiar dacă există exemple când opinia copiilor a fost consultată în școală, această practică nu are un caracter sistematic, permanent și uniform. E necesară o schimbare în perceperea conceptului de participare a copiilor, așa încât aceasta să fie integrată în toate procesele de luare a deciziilor și la toate nivelurile. În acest sens, mecanismele de consultare a copiilor trebuie instituționalizate, iar factorii de decizie trebuie să fie instruiți pentru a facilita participarea copiilor (Consiliul Europei, *Participarea copiilor și tinerilor în Republica Moldova*, 2013).

Numărul cazurilor de violență și abuz asupra copiilor este relativ înalt, și nu toate cazurile sînt raportate. Au fost adoptate proceduri pentru recunoașterea, prevenirea și raportarea cazurilor de abuz, dar aplicarea acestora necesită o pregătire specială.

Deși studiile indică o rată relativ înaltă a cazurilor de abuz, multe dintre cazurile de violență nu sînt raportate. Conform Studiului național *Violența față de copii în Republica Moldova* (Studiul național *Violența față de copii în Republica Moldova*, 2007) (2007), 25% din copii afirmă că sînt abuzați fizic de părinți, iar 10% afirmă că au cunoscut pe cineva care a fost abuzat sexual. Același studiu relevă că o treime din copii sînt agresați verbal de către profesori, 13% din copii sînt abuzați fizic de profesori, iar unul din zece părinți cunoaște profesori care au hărțuit sau au abuzat sexual copii. Aproape 24% din copii au recunoscut că se simt discriminați de către profesori, în special copiii din familiile cu venituri reduse. Multe dintre cazurile de violență față de copii, identificate de școală, nu au fost raportate, inclusiv pentru motivul că lucrătorii din sistemul educațional

nu cunoșteau procedurile de identificare și referire, iar managementul școlar nu dispunea de instrumente pentru monitorizarea situației.

Pentru a asigura contribuția grădiniței și școlii la încurajarea copiilor în vederea recunoașterii, prevenirii și raportării cazurilor de abuz, prin ordinul ministrului educației nr. 77 din 22 februarie 2012 a fost instituită Procedura de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului. În conformitate cu procedura instituită, fiecare direcție de învățământ și instituție educațională a desemnat coordonatori pentru protecția copilului, care vor avea sarcina să instruiască lucrătorii instituțiilor de învățământ, să stabilească relații de colaborare cu echipele multidisciplinare din localitate, să monitorizeze și să raporteze situația privind cazurile de abuz și neglijare, precum și acțiunile întreprinse la nivelul școlii. În baza acestei proceduri, în 2013 au fost instruiți specialiștii direcțiilor de învățământ, managerii școlari și dirigenții.

RELEVANȚĂ

Pe piața muncii se atestă un dezechilibru substanțial între cerere și ofertă, precum și un deficit de forță de muncă calificată. Analiza domeniilor de angajare și a structurii șomajului indică faptul că sistemul educațional nu este racordat suficient la cerințele pieței muncii și nu oferă calificări relevante.

Emigrarea forței de muncă, conjugată cu declinul demografic, vine să conteste mitul precum că în Republica Moldova forța de muncă este multă, calificată și ieftină. Nivelul de ocupare a forței de muncă a scăzut dramatic de la 54,8% în 2000 la 39,3% în 2013. În același timp, rata șomajului a constituit doar 5,1% în anul 2013. Totuși, acest indicator, privit separat, nu reflectă adecvat starea economiei naționale. Numărul relativ redus de locuri de muncă bine plătite descurajează cererea, oamenii preferând să rămână inactivi sau să plece la lucru peste hotare.

Sondajele recente privind calitatea mediului de afaceri indică faptul că lipsa forței de muncă calificate devine o constrângere importantă în dezvoltarea afacerilor: 66,7% din companii menționează că se confruntă cu această problemă (relațiile de muncă în Republica Moldova din perspectiva companiilor, realizat cu sprijinul PNUD și al Guvernului Belgiei). În special, agenții economici menționează irelevanța cunoștințelor profesionale și a competențelor absolvenților instituțiilor de învățământ secundar profesional în raport cu necesitățile lor. Întreprinderile solicită un nivel mai înalt de profesionalism și competențe specifice. Mai mult, unele școli profesionale pregătesc muncitori în meserii/ profesii care nu sînt solicitate pe piața muncii. Întreprinderile indică faptul că tinerii muncitori nu dau dovadă de devotament față de muncă, fapt confirmat de 52,2% din companiile respondente (relațiile de muncă în Republica Moldova din perspectiva companiilor, realizat

cu sprijinul PNUD și al Guvernului Belgiei). Productivitatea scăzută a muncii și calitatea redusă a produselor și serviciilor formează un cerc vicios, care determină salarizarea modestă.

Chiar și în lipsa unor indicatori riguroși de măsurare a relevanței educației, se poate constata o conexiune defectuoasă între piața forței de muncă și sistemul educațional. Analiza structurii populației ocupate pe categorii de vîrstă și după nivelul de educație relevă faptul că 36,3% din persoanele ocupate din categoria de vîrstă 25-34 de ani au doar studii primare sau secundare generale, activînd în cîmpul muncii fără să fi urmat o pregătire profesională instituționalizată. Cei care urmează studii profesionale nu găsesc un loc de muncă în domeniul studiat. Primul loc de muncă nu corespunde cu domeniul absolvit pentru 32,4% din absolvenți (situația tinerilor pe piața muncii, Academia de Studii Economice din Moldova, și Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, 2008). Problema șomajului este mai acută pentru absolvenții învățămîntului secundar profesional, decît pentru cei care au absolvit învățămîntul mediu de specialitate sau superior.

Conținuturile curriculare sînt congestionate și nu asigură relevanță pentru dezvoltarea și afirmarea personală, socială și profesională a beneficiarilor procesului educațional.

Reforma curriculară în învățămîntul preuniversitar, inițiată în perioada 1997-2001, nu a reușit trecerea la paradigma modernă de construire a conținuturilor de învățare. După o perioadă de implementare, monitorizată și sprijinită prin programe de formare a cadrelor didactice, în 2006 a fost publicată o nouă ediție a documentelor curriculare, specificul declarat al acesteia fiind „descongestionarea” sau încercarea de a reduce volumul de informație teoretică. Această descongestionare însă nu a fost realizată nici în 2006, nici în următoarea etapă a reformei curriculare. În 2010, revizuirea curriculară s-a axat pe încorporarea conceptului de competențe, începînd de la competențele-cheie, vizate de documentele europene, pînă la competențele specifice ale disciplinelor școlare și așa-numitele „subcompetențe”, termen care a generat discuții controversate în mediul academic și școlar.

Problemele principale, scoase în evidență de cadrele didactice, elevi, părinți, precum și în studiile diferitelor organizații neguvernamentale, cuprind:

gradul înalt de teoretizare a curriculumului;

gradul scăzut de relevanță și aplicabilitate practică a conținuturilor curriculare la toate nivelurile de învățare pe parcursul întregii vieți și de afirmare ulterioară a celor ce învață în plan personal, social și profesional;

axarea excesivă a evaluării formative și sumative a învățării pe cunoștințe și pe reproducerea de conținuturi, în detrimentul evaluării de competențe;

formarea insuficientă de abilități antreprenoriale și de deprinderi de viață, de abilități de comunicare în limba oficială de stat și în limbi străine, de

rezolvare a problemelor, de cooperare și lucru în echipă, de proiectare și gestionare a propriului proces de învățare, de utilizare a tehnologiilor și resurselor informaționale etc.;

lipsa unui sistem de consiliere și ghidare în carieră care să sprijine elevul în proiectarea unei cariere de succes încă de pe băncile școlii.

Familiarizarea elevilor cu TIC este limitată de rata scăzută de acoperire cu calculatoare și de utilizarea lor la o vîrstă tîrzie. Aplicarea limitată a metodelor și dispozitivelor interactive TIC în scopuri didactice și de management nu permite atingerea obiectivelor de calitate, incluziune și eficiență, care i-ar pregăti pe tineri să răspundă cerințelor pieței muncii și pentru o viață socioeconomică satisfăcătoare.

Familiarizarea elevilor cu TIC este limitată de rata scăzută de acoperire cu calculatoare și de utilizarea lor la o vîrstă tîrzie. În anul de studii 2012-2013, în sistemul educațional existau circa 35,584 computere. Avem nu doar o rată scăzută de acoperire cu calculatoare: circa 15 elevi/studenți la un calculator, în comparație cu maximum 3 copii la un calculator în UE, dar și un grad înalt de uzură a acestora: jumătate din numărul de calculatoare sînt depășite moral. Mai mult, elevii sînt familiarizați cu TIC prin intermediul disciplinei școlare Informatica, care este predată obligatoriu începînd cu clasa a VII-a. Totuși, în majoritatea covîrșitoare a statelor-membre ale UE, predarea TIC sub o formă sau alta începe din ciclul primar.

Metodele și dispozitivele interactive TIC nu sînt utilizate la scară largă în predarea disciplinelor. În anul de studii 2012-2013, doar 6,061 computere erau utilizate de personalul didactic. Pentru a integra TIC mai profund în procesul de studii, circa 140 de școli au fost dotate cu softuri specializate pentru disciplinele de bază, însă acestea sînt utilizate în proporție diferită din cauza motivației scăzute și a nivelului insuficient de instruire al cadrelor didactice în domeniu.

Din totalul de 1400 de cadre didactice care predau Informatica în învățămîntul general, 50% au studii în domeniul științelor reale și doar 36% au studii speciale în domeniul predării informaticii. Majoritatea cadrelor didactice nu participă la activități de formare continuă și deseori nu au acces la curriculumul adaptat în domeniul informaticii. Curriculumul pentru clasele VII-IX nu corespunde rigorilor europene. Gradul de dificultate al materiei predate nediscriminatoriu este cu mult peste cerințele specificate atît de către UNESCO, cît și de Consiliul Școlilor Europene.

Comunicarea la nivel de management școlar este dominată de metode clasice—adunări, scrisori pe suport de hîrtie etc. Utilizarea TIC în managementul instituțiilor școlare ar permite eficientizarea timpului și reducerea cheltuielilor. Totodată, aceasta ar permite transparentizarea procesului educațional și

disciplinarea profesorilor prin crearea de registre electronice, dezvoltarea și plasarea conținuturilor digitale și a temelor pentru acasă în format electronic pentru a putea fi vizualizate de către elevi și părinți și ar servi în comunitate drept exemplu de utilizare eficientă a resurselor TIC.

În lipsa Cadrului Național al Calificărilor, Nomenclatorului de formare profesională actualizat și a standardelor ocupaționale, formarea profesională la toate nivelurile de învățământ nu asigură setul de competențe solicitate de piața muncii.

Cadrul Național al Calificărilor pentru formarea pe tot parcursul vieții, care ar descrie și clasifica rezultatele învățării la diferite niveluri de educație și formare și ar servi drept principala verigă de legătură cu competențele solicitate pe piața forței de muncă, este în proces de elaborare. A fost elaborat și aprobat Cadrul Național al Calificărilor pentru învățământul superior, dar acesta urmează a fi extins și la alte domenii de formare profesională, cum ar fi artele, științele educației etc. La celelalte niveluri ale învățământului, activitățile de elaborare a Cadrului Național al Calificărilor sînt încă în faza inițială. Toate proiectele urmează a fi actualizate în conformitate cu noile prevederi ale Cadrului European al Calificărilor și cu ultimele schimbări intervenite în structura economiei naționale.

Nomenclatoarele actuale pe domenii, specialități și meserii din învățământul secundar profesional și mediu de specialitate, care determină oferta de programe de studii și calificările acordate de instituțiile de învățământ, sînt depășite, nu reflectă necesitățile pieței muncii și nu sînt convergente cu Clasificatorul European Eurostat și cu Clasificarea Internațională Standard a Educației ISCED-2011. În special, învățământul mediu de specialitate continuă să ofere programe de studii conform Nomenclatorului care a fost elaborat pentru formarea profesională în învățământul superior de scurtă durată, deși statutul colegiilor a fost modificat în anul 2003, iar școlile profesionale și de meserii instruiesc în meserii și ocupații foarte înguste sau pe cale de dispariție (de exemplu, dezosator, sobar etc.). Ca rezultat, programele și calificările oferite în sistemul național de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate nu sînt clar delimitate pe niveluri, nu sînt atractive pentru beneficiarii studiilor și sînt irelevante pentru angajatori, diminuează șansele de angajare ale absolvenților și generează bariere pentru mobilitatea academică și profesională.

Elaborarea standardelor ocupaționale pentru profesiile incluse în Clasificatorul Ocupațiilor este într-un stadiu incipient. Standardele ocupaționale care descriu competențele necesare pe ocupații sînt elaborate de comitetele sectoriale cu participarea sectorului privat. În momentul de față, sînt formate doar 4 comitete sectoriale: 1) în domeniul agriculturii și industriei alimentare (2009); 2) în domeniul construcțiilor (2008); 3) în domeniul transporturilor și

infrastructurii drumurilor (2012); și 4) în formarea profesională în ramura tehnologia informației și comunicațiilor (2012). Comitetele sectoriale se confruntă cu un șir de dificultăți în activitate, cum ar fi lipsa unui statut juridic bine definit și capacități limitate. În același timp, metodologia de elaborare a standardelor ocupaționale este prea complicată, în condițiile în care multe țări au adoptat standarde ocupaționale ușor transferabile pentru profesii standard. În consecință, pînă în prezent au fost elaborate doar 6 standarde ocupaționale: patru în domeniul construcțiilor (zugrav, lăcătuș instalator tehnică sanitară, fierar-betonist și pietrar-zidar) și doua standarde în domeniul agriculturii și industriei alimentare (cofetar și viticultor).

Cursurile de formare și recalificare profesională pentru șomeri se confruntă cu aceleași probleme de relevanță ca și învățămîntul formal. În pofida deficitului forței de muncă calificate, nu există mecanisme de recunoaștere a abilităților și experienței și a calificărilor obținute prin învățare în context nonformal și informal. Calificările migranților, altele decît cele academice, nu sînt recunoscute.

Cursurile de formare și recalificare profesională pentru șomeri sînt oferite preponderent în instituțiile existente de formare profesională și, astfel, se confruntă cu aceleași deficiențe de relevanță ca și studiile formale. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă oferă cursuri de formare profesională pentru șomeri și alte categorii (de exemplu, persoane care solicită recalificare), prin intermediul instituțiilor de învățămînt, centrelor de instruire ale patronatelor și sindicatelor, agenților economici cu proprietate de stat, societăților comerciale și organizațiilor necomerciale etc. Furnizorii de formare profesională autorizați oferă conținuturi similare cu studiile inițiale și, astfel, se confruntă cu aceleași probleme de relevanță. În plus, denumirea profesiilor pentru care se organizează cursurile de formare profesională corespund cu Nomenclatorul meseriilor (profesiilor) pentru instruirea și pregătirea cadrelor în învățămîntul secundar profesional, care este parțial depășit.

Experiențele și abilitățile necesare într-o meserie, obținute prin învățare în context nonformal și informal nu pot fi invocate la angajarea în cîmpul muncii. Lipsește oportunitatea de validare și certificare a competențelor obținute prin învățare, alta decît în context formal. Valorizarea experienței persoanelor într-o ocupație, acumulate în context nonformal și informal, reprezintă un factor esențial pentru ameliorarea ratei de ocupare a forței de muncă, întrucît le asigură dreptul de a avea competențe oficial recunoscute, propulsîndu-le pe piața muncii. De aceea este nevoie de crearea unui sistem care ar permite identificarea, validarea și certificarea competențelor profesionale ale persoanelor fizice. Problema recunoașterii calificărilor și abilităților este, în special, importantă pentru migranți. În momentul de față, nu există mecanisme pentru recunoașterea calificărilor migranților pe care aceștia le-au obținut peste hotare, cu excepția celor academice.

CALITATE

Standardele de dezvoltare a copiilor de la naștere pînă la 7 ani și Curriculumul pentru educația timpurie au fost elaborate, dar cadrele didactice nu dețin competențele necesare pentru a aplica eficient aceste documente de politici în proiectarea activității educaționale.

Chiar dacă există standarde de dezvoltare a copiilor de la naștere pînă la 7 ani, educatorii nu pot aplica corect în proiectarea activității educaționale standarde profesionale pentru cadrele didactice din educația timpurie, curriculum, ghiduri pentru educatori, ceea ce afectează calitatea educației timpurii (studiu de evaluare a utilizării documentelor reglatoare: Curriculum pentru educația copiilor de vîrstă preșcolară, standarde de dezvoltare a copiilor de la naștere pînă la 7 ani, standarde profesionale pentru cadrele didactice). Acest fapt pune în evidență necesitatea inițierii unui sistem eficient de formare continuă a cadrelor didactice tinere la locul de muncă, cum ar fi mentoratul, precum și a unui sistem de monitorizare și evaluare a calității serviciilor de educație timpurie.

O altă problemă ține de integrarea eficientă a metodologiilor interactive, centrate pe cel ce învață în practica cotidiană. O bună parte din cadrele didactice din instituțiile preșcolare aplică metode specifice învățămîntului primar, transformînd tacit grădinița în școală, ceea ce nu este corect din perspectiva principiilor educației preșcolare și centrării pe copil. Este necesară și o revizuire a metodologiei de predare în clasa I a învățămîntului primar, punînd mai mult în valoare valențele jocului și asigurînd o continuitate în educație.

Sistemul de monitorizare, evaluare și asigurare a calității rezultatelor școlare nu este racordat la prevederile curriculare privind formarea de competențe, la rigorile programelor internaționale de evaluare.

În învățămîntul general se constată o continuă scădere a reușitei școlare. Nota medie la examenul de bacalaureat în 2013 a fost 6,11, în scădere față de 7,71 în 2008. Notele care se pun elevilor în evaluările pe parcurs în școli nu corespund cu notele de la evaluările finale. Un exemplu relevant în acest sens este situația atestată în 2013 la examenele de bacalaureat, cînd circa 42% din candidați aveau media pe anii de studii de 8 și mai mare, iar la examenele de bacalaureat media de 8 și mai mare a fost obținută doar de circa 8% din candidați. În plus, rata de promovare a examenului de bacalaureat a fost de 68,17%, în 2013, în scădere față de 95,78% în 2009. Parțial, această scădere se explică prin înăsprirea sancțiunilor pentru copiere și introducerea în 2010 a sistemului automat de procesare a datelor, care a permis securizarea informației și o mai bună monitorizare a procesului. Totuși, este larg recunoscută necesitatea

de modernizare și de o mai bună corelare între sistemul de examinare și evaluare și curriculumul școlar.

Rezultatele modeste ale Republicii Moldova obținute la evaluarea internațională PISA este o ilustrație elocventă a simptomelor și provocărilor care vizează calitatea sistemului educațional. Rezultatele la PISA 2009 Plus ale elevilor moldoveni cu vârsta de 15 ani la lectură, matematică și științe sînt printre cele mai joase din regiune. Diferența de performanță dintre Republica Moldova și vecinii săi, inclusiv din CSI, este estimată la doi ani de școlarizare (fiecare 40 de puncte echivalează cu aproximativ un an de școlarizare. Se estimează că o creștere de 50 de puncte în scorul PISA are drept rezultat un procent de creștere economică anuală. Scorurile țărilor participante pot fi vizualizate pe pagina Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică). Conform PISA, peste jumătate din elevii de 15 ani din Republica Moldova nu au nivelul de bază de competență în lectură și matematică, necesar pentru a participa în mod eficient și productiv la viața socioeconomică. Aceste rezultate arată necesitatea continuării, consolidării și extinderii reformelor ce vizează dezvoltarea curriculumului, evaluarea elevilor și a cadrelor didactice și calitatea manualelor.

Lipsa diferitelor standarde și aplicarea deficientă a celor existente reprezintă o constrîngere importantă în construirea unui sistem educațional bazat pe performanțe. Standardele de eficiență a învățării la fiecare dintre disciplinele școlare, elaborate în 2010, nu au devenit un instrument de lucru eficient pentru cadrele didactice, majoritatea acestora neștiind cum să le aplice. Standardele de calitate din perspectiva școlii prietenoase copilului au fost aprobate în 2013, dar pentru ca acestea să devină un instrument real de evaluare a calității instituției educaționale, este nevoie de programe de abilitare a cadrelor didactice și manageriale. Lipsa standardelor profesionale pentru cadrele didactice și manageriale face imposibilă realizarea unei evaluări adecvate a performanței acestora și, respectiv, construirea unui sistem de salarizare bazat pe performanță.

Nu în ultimul rînd, lipsa unei instituții specializate abilitate cu controlul și evaluarea instituțiilor educaționale și a cadrelor didactice din învățămîntul preuniversitar este un impediment în asigurarea calității. Sistemul actual de inspecție este imperfect și tributar unor modele depășite, moștenite de la sistemul sovietic. Acțiunile de inspecție operate de direcțiile raionale/ municipale de învățămînt, dar și de Ministerul Educației, sînt adesea formale, avînd un efect stresant și fiind mai degrabă un instrument de control și sancționare, decît de evaluare și de sprijin. Specialiștii care efectuează inspecțiile nu au o pregătire specială în calitate de inspectori, iar în multe cazuri, chiar și pregătirea didactică a acestora este mai slabă ca a celor evaluați.

Calitatea pregătirii profesionale, atât a beneficiarilor de studii, cât și a angajatorilor, este sub nivelul așteptărilor. Mecanismul de evaluare și certificare a rezultatelor învățării este imperfect, ineficient și cu un mare potențial de coruptibilitate. Sistemul de asigurare a calității nu funcționează la toate nivelurile sistemului educațional.

În învățământul secundar profesional și mediu de specialitate, evaluarea și certificarea absolvenților nu este una credibilă. Lipsa metodelor și instrumentelor adecvate nu permite o evaluare obiectivă a elevilor. Acest fapt este determinat și de lipsa unui nomenclator relevant pentru piața muncii al calificărilor și standardelor ocupaționale la nivel național, în care s-ar preciza cunoștințele, abilitățile și competențele pe care trebuie să le poseze un muncitor calificat. Examenul de evaluare finală, care este și un examen de absolvire, comportă un caracter intern, subiectiv, fapt care nu stimulează nici studentul, nici cadrele didactice pentru performanțe mai înalte, iar certificatul eliberat la absolvire nu are credibilitatea necesară pentru angajarea în câmpul muncii. Cadrele didactice și maiștrii antrenați în procesul de instruire profesională, în mod frecvent, nu dispun de calificarea necesară, iar procesul de formare continuă și de perfecționare este imperfect și subfinanțat.

În ultimii ani, a fost revizuit curriculumul pentru învățământul profesional și tehnic la unele meserii și specialități, dar lipsa unei structuri de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ și a programelor de formare/ dezvoltare profesională nu a permis îmbunătățirea calității absolvenților.

În învățământul superior a fost realizată doar o reformă structurală în convergență cu standardele Spațiului European al Învățământului Superior, dar lipsa instituțiilor, procedurilor și culturii calității determină calitatea scăzută, irelevanța studiilor și ineficiența investițiilor în sectorul învățământului superior.

În pofida măsurilor întreprinse pentru modernizarea învățământului superior, armonizarea sistemului național cu cel european încă nu a fost finalizată: doctoratul, deși a devenit ciclul al III-lea al învățământului superior, nu este încă structurat conform bunelor practici europene, mobilitatea academică este formală, iar autonomia universitară nu s-a consolidat. Caracterul imitativ al reformelor și integrarea conținuturilor vechi în noua structură au avut drept urmare o calitate scăzută a procesului de studii, fiind realizată doar o reformă structurală, nu și una a calității în spirit european.

În lipsa unei agenții naționale de evaluare externă și acreditare, este dificilă evaluarea obiectivă a calității sistemului universitar. Regulamentul de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ superior prevede efectuarea acreditării cu o periodicitate de 5 ani (în cazuri excepționale – 7 ani), însă un

număr important de universități din Republica Moldova funcționează în continuare fără să fi fost reacreditate.

Se constată o ineficiență a mecanismelor de interacțiune a instituțiilor de învățământ superior cu sfera de cercetare-dezvoltare, cu mediul de afaceri, cu piața muncii. Conform unui studiu cu privire la capacitățile de cercetare ale instituțiilor de învățământ superior, în condițiile în care reformele prevăzute de Procesul de la Bologna nu sînt finalizate, iar cercetarea științifică în cadrul universităților este subestimată, acestea din urmă rămîn în mare măsură doar instituții furnizoare de formare și de absolvenți, precum și de reproducere a structurilor sociale. Astfel, ele nu își asumă rolul de generator de cunoaștere și competențe, printr-o investiție financiară și morală în ceea ce generează progresul – cercetarea științifică. În anul 2012, din suma de 302,5 mil. lei alocată pentru cheltuieli de bază în sfera științei și inovării, universităților le-au revenit doar 49,4 mil. lei sau 16,4%. Subfinanțarea sistemului universitar nu este doar un factor generator de nesiguranță (în ce privește baza materială, susținerea dezvoltării resurselor umane și recompensarea performanței sau efortului). Subfinanțarea conduce la o „inovare” nefericită la nivel administrativ și birocratic: supraîncărcarea personalului angajat în cercetare cu activități didactice (Asociația pentru dezvoltare și promovare socio-economică „Catalactica” cu suportul financiar al Fundației Soros-Moldova, „Evaluarea capacității de cercetare a instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova”, ianuarie 2014).

Performanța în cercetare în universitățile din R. Moldova este mult sub potențialul demonstrat de Armenia și de Georgia, țări similare ca mărime și putere economică. Există domenii științifice foarte slab reprezentate în cercetarea științifică universitară, deși acestea sînt prezente în învățămîntul superior, fapt care denotă o slabă preocupare a mediului academic pentru cercetarea științifică în universitățile din Republica Moldova.

Conform datelor prezentate de SCImago (o analiză succintă a performanțelor de cercetare ale țărilor se poate face în baza datelor prezentate de SCImago Journal & Country Rank <http://www.scimagojr.com/index.php>, un portal care include jurnalele și indicatorii scientometrici dezvoltați în baza informațiilor conținute în baza de date Scopus a companiei editoriale Elsevier B.V. – cel mai mare editor de publicații științifice din lume) pentru perioada 1996-2012, contribuția comunității științifice a Republicii Moldova la patrimoniul științific mondial și regional în Europa de Est este destul de modestă, situîndu-se la circa 0,02%, respectiv 0,25%. Datele arată că mediul de cercetare din Republica Moldova are o contribuție cu tendință descrescătoare la patrimoniul științific și cultural mondial și regional, cu revirimente temporare de scurtă durată și mică intensitate.

Republica Moldova are o performanță scăzută în ce privește productivitatea și calitatea cercetărilor în comparație cu țările similare. Moldova

se plasează pe locul 20 din 24 la productivitatea științifică în Europa de Est, în timp ce multe dintre țările de aceeași dimensiuni ca populație și economie sînt situate pe locuri considerabil superioare. De exemplu, Armenia, cu o populație de aproximativ 2,9 milioane de locuitori și PIB-ul de 9,9 miliarde de dolari SUA, în 2012 era pe locul 16, cu o producție științifică de peste două ori mai mare decît a Moldovei, în timp ce Georgia, cu o populație de 4,5 milioane de locuitori și un PIB de 15,8 miliarde de dolari SUA, se situa pe locul 17, cu o producție științifică mai mare cu circa 65% decît cea a Republicii Moldova. Într-un clasament al calității rezultatelor de cercetare, măsurate prin numărul de citări acumulat de publicațiile științifice cu autori afiliați unor instituții din Republica Moldova și exprimate prin indicele Hirsch, Republica Moldova se situează pe locul 19, cu valoarea indicelui 60, fiind din nou devansată de Georgia – locul 16, cu indicele 78, și Armenia – situată pe locul 14, cu indicele Hirsch 105.

Evoluția productivității științifice a grupurilor de cercetare din diferite domenii active în Republica Moldova, între anii 1996 și 2012, arată că mai multe domenii ale științei sînt slab reprezentate sau chiar absente din peisajul publicațiilor științifice generate în Republica Moldova, deși sînt reprezentate în învățămîntul superior și ar fi de așteptat să genereze și rezultate în cercetarea de profil. O productivitate slabă se observă în arte și științele umaniste, economie, stomatologie, științele pămîntului, energie etc. Este cu atît mai important de remarcat că domeniul energie se regăsește printre prioritățile strategiei de cercetare pentru perioada 2006-2012 și apare ca una dintre prioritățile strategiei de cercetare pentru perioada 2013-2020. Este totuși de apreciat atașamentul constant în timp al echipelor de cercetare din anumite domenii, cum ar fi chimia, fizica și ingineria, care nu par a fi afectate de fluctuațiile din finanțare (tabelul 5).

Prestigiul social scăzut al posturilor didactice și celor din cercetare, dar și salariile neatractive nu sînt de natură să motiveze studenții să se implice în cercetare sau să își dorească o carieră academică. Ponderea cercetătorilor tineri, cu vîrsta <35 de ani, angajați în sfera științei și inovării din Republica Moldova, constituie 22%. În instituțiile de învățămînt superior, unde se practică pe scară largă angajarea prin cumul în proiecte de cercetare, ponderea cercetătorilor tineri este de 27%. Ambele cifre sînt inferioare nivelului din UE, unde se înregistrează o distribuție uniformă a potențialului științific. În cazul Republicii Moldova, situația este agravată și prin faptul că fiecare al patrulea cercetător a depășit sau va atinge în timpul apropiat vîrsta de pensionare (Asociația pentru dezvoltare și promovare socio-economică „Catalactica” cu suportul financiar al Fundației Soros-Moldova, „Evaluarea capacității de cercetare a instituțiilor de învățămînt superior din Republica Moldova”, ianuarie 2014).

**Performanța colectivelor din diferite domenii de cercetare
din Republica Moldova**

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Științe agricole și biologice	11	9	8	9	7	5	9	4	11	3	12	6	14	12	10	9	15
Arte și științe umaniste	-	-	1	-	-	1	-	2	2	2	2	1	1	9	1	1	5
Biochimie, genetică și biologie moleculară	22	10	10	15	10	4	11	32	7	16	25	21	17	14	20	33	23
Business, management și contabilitate	-	-	1	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	2	7
Inginerie chimică	1	2	3	2	3	5	4	2	4	2	1	9	6	6	6	7	4
Chimie	50	49	41	46	42	45	40	63	56	70	73	65	59	65	51	55	63
Știința calculatoarelor	5	7	3	2	6	-	1	1	9	15	16	8	9	9	10	12	14
Știința luării deciziilor	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	2	-	2	-
Stomatologie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Științele Pământului și planetare	1	2	6	5	2	1	4	1	2	-	3	2	2	2	5	3	4
Economie, econometrie și finanțe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	1
Energetică	1	2	1	-	2	3	2	3	-	3	1	-	1	1	1	1	1
Inginerie	50	37	41	31	65	47	47	43	50	74	23	40	59	78	66	79	85
Științele mediului	1	-	7	5	2	1	5	-	1	6	4	3	3	5	1	5	10
Sănătate	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1
Imunologie și microbiologie	-	1	1	1	2	-	3	1	-	1	1	-	8	2	5	3	4
Știința materialelor	44	36	46	45	40	46	55	74	46	80	66	61	100	98	92	114	87
Matematică	21	21	18	11	10	10	8	12	15	20	23	15	17	21	19	28	45
Medicină	4	3	5	9	2	4	3	7	11	17	11	11	16	18	15	21	19
Multidisciplinare	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	2	1	-	-	2
Neuroștiințe	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-
Științe sanitare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-
Farmacologie, toxicologie și farmaceutică	-	4	-	2	1	1	1	1	2	5	3	5	3	3	2	6	1

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fizică și astronomie	62	70	61	65	73	57	65	67	52	99	91	81	121	121	111	137	110
Fiziologie	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Științe sociale	-	-	1	3	-	1	1	1	3	1	2	2	1	11	5	6	8

Sursa: SCImago.

Competențele profesionale ale cadrelor didactice și dezvoltarea acestora nu sînt racordate la schimbările din sistemul educațional.

Diminuarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice afectează negativ calitatea învățămîntului și nu contribuie la dezvoltarea unei societăți și a unei economii bazate pe cunoaștere. Scăderea calității resurselor umane din sistemul educațional este o derivată a mai multor factori: instabilitatea economică și schimbările demografice, care au determinat migrația resurselor umane peste hotarele țării, dar și scăderea prestigiului profesiei ca urmare a erodării importanței educației în societate.

Lipsa unui sistem echitabil de retribuire a muncii în sistemul educațional, gradul de competență al cadrelor, discriminarea educatorilor în raport cu alte categorii de cadre didactice generează probleme atît la nivel de proces, cît și la nivel de rezultate.

Competențele profesionale ale cadrelor didactice în instituțiile de învățămînt preșcolar sînt învechite. Procesul educațional în instituțiile de învățămînt preșcolar este asigurat de 12532 cadre didactice (la 1 ianuarie 2013). Din 92% de cadre didactice cu studii pedagogice, doar 46,5% au studii superioare. Peste 15 ani de experiență de lucru au 58,3% din cadre și doar 44,2% au grade didactice, ceea ce indică evidente probleme ce țin de competențele lor profesionale.

Educatorii sînt discriminați în raport cu alte categorii de cadre didactice. Norma didactică a cadrelor din domeniul educației timpurii este de 35 de ore pe săptămîină, adică cu 15 ore mai mare decît cea a învățătorilor de la clasele primare și cu 17 ore mai mare decît cea a profesorilor de gimnaziu și de liceu. Concediul educatorilor este de 42 de zile, adică cu 20 de zile mai mic decît cel al învățătorilor și profesorilor. Salariul minim al unui educator este de 2000 lei, în timp ce al unui învățător de la clasele primare este de 2200 de lei. Toate acestea influențează negativ motivația angajaților din domeniul educației timpurii și opțiunea tinerilor pentru această profesie și generează fluctuația cadrelor.

Numărul cadrelor didactice din învățămîntul general s-a diminuat continuu, dar la o rată mult mai scăzută decît cel al elevilor. Ca rezultat, între

2000 și 2013, raportul elevi/ profesor s-a micșorat de la 15 la 11,0. În același timp, în ultimul deceniu, se constată o îmbătrânire rapidă a corpului profesoral: în 2012, 18,7% din cadrele didactice erau de vîrstă pensionară, în comparație cu 6,8% în 2002. Programul guvernamental de susținere a cadrelor didactice tinere, aprobat în 2005, și-a propus ameliorarea situației din sistem, dar impactul lui a fost limitat: 20% din tinerii specialiști repartizați în cadrul programului au părăsit instituțiile de învățămînt la expirarea perioadei de acordare a subvențiilor. Totuși, în ultimii doi ani, acest raport a scăzut la 10% în 2010-2011 și la 2,3% în 2011-2012.

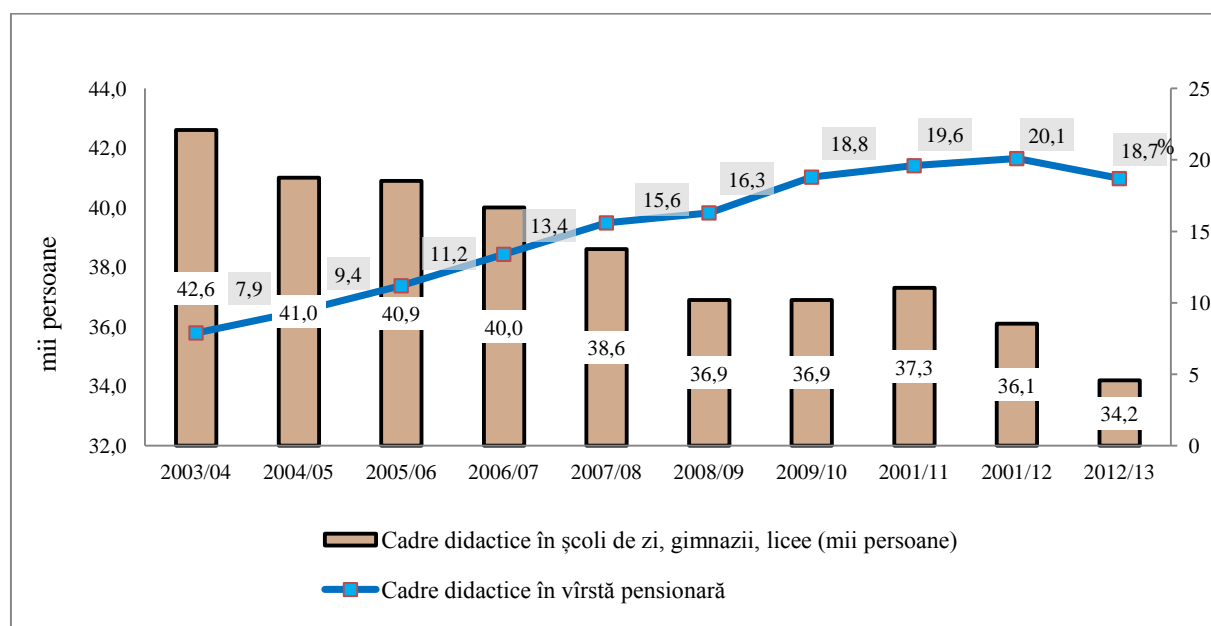

Figura 5. Ponderele cadrelor didactice pensionare în numărul total de cadre didactice.
Sursa: Biroul Național de Statistică.

Înaintarea în vîrstă a corpului didactic nu este însoțită și de creșterea calificării acestuia. Ponderele persoanelor cu grad didactic unu (8,6%) și superior (2,1%) (Institutul pentru Politici Publice, Raport „Colectarea și analiza datelor privind educația generală în Republica Moldova”) în învățămîntul general este relativ mică, iar majoritatea lor o constituie cadre pensionare și prepensionare. Distribuția cadrelor de conducere după gradul managerial arată că 71,6% de conducători din învățămîntul general nu dispun de grad managerial. Această situație este acutizată de calitatea scăzută a cadrelor didactice tinere care acced în sistem: la specialitățile pedagogice se înregistrează cele mai mici medii la admitere, iar nota medie de absolvire a instituțiilor de învățămînt superior și mediu pedagogic este de 7,80.

În pofida numărului mare de cadre didactice pregătite în instituțiile de învățămînt pedagogic, deficitul de cadre persistă. În anul 2013, au absolvit instituții de învățămînt pedagogic 3176 cadre didactice, cu circa 30% mai mult decît în anul 2012. Deși necesarul de cadre didactice a constituit 1052, doar 781

de absolvenți au solicitat să fie repartizați la un loc de muncă în învățământ. Totuși, nu toți absolvenții repartizați se prezintă ulterior la locul de muncă. În anul 2012, din 671 de cadre didactice repartizate, s-au prezentat la locul de muncă doar 453.

Programele de formare continuă nu sînt centrate pe necesitățile cadrelor didactice. Instituțiile ofertante de formare continuă au nevoie de modernizarea procesului de instruire și de evaluarea nevoilor de formare reale, axate pe formarea de competențe profesionale necesare asigurării unui proces educațional de calitate.

Din perspectiva dezvoltării curriculare, se impune deplasarea accentelor de pe formarea de cunoștințe pe formarea de abilități și competențe profesionale (prin majorarea stagiilor de practică didactică și prin aprofundarea tehnicilor și metodelor în vederea eficientizării procesului de învățământ). De asemenea, curriculumul de formare inițială a cadrelor didactice în universitățile de stat nu include componenta managerială, avînd ca rezultat lipsa unei pregătiri corespunzătoare a personalului managerial din unitățile de învățământ.

Formarea profesională/dezvoltarea continuă a cadrelor didactice este obligatorie (art. 54 din Legea învățământului) și se realizează cel puțin o dată la 5 ani, avîndu-se drept obiectiv racordarea permanentă a nivelului de calificare la renovarea conceptuală metodologică, curriculară și tehnologică a învățământului, în funcție de cerințele sistemului, precum și de opțiunile individuale. Formarea profesională continuă a cadrelor didactice și de conducere se realizează, de regulă, în instituțiile de învățământ superior sau în alte instituții abilitate. În prezent, din 27408 de cadre didactice care dețin grad didactic, 1319 dețin gradul didactic superior, 5920 dețin gradul didactic I, iar 7087 nu dețin grad didactic. În anul de studii 2012-2013, în cele 13 centre de formare/ dezvoltare profesională continuă, și-au perfecționat competențele profesionale 6256 de cadre didactice și de conducere.

Atestarea cadrelor didactice/de conducere constituie actualmente un factor important în avansarea profesională în cariera didactică, dar mecanismul de realizare al acesteia este unul depășit. Este nevoie de un sistem de evaluare modern, axat pe performanțe, care să asigure obiectivitatea evaluării și modernizarea sistemului de evaluare a cadrelor didactice/ de conducere, avînd ca fundament tendința de îmbunătățire a calității acestui proces prin sistemul de credite profesionale, care vor asigura transparența și obiectivitatea în acordarea și confirmarea gradelor didactice, după principiul inteligență și profesionalism.

Dezinteresul pentru profesia de cadru didactic a diminuat calitatea candidaților la specialitățile pedagogice. În învățământul profesional, cadrele didactice la disciplinele de specialitate, în mod frecvent, nu dispun de calificarea

necesară. Lipsește mecanismul de recrutare, motivare a cadrelor didactice și este ineficientă practica de atestare, dezvoltare și măsurare a performanțelor cadrelor didactice și de cercetare.

Deseori, cadrele didactice nu dispun de o calificare adecvată. Astfel, în anul 2012, în educația preșcolară, 47,2% din cadrele didactice aveau studii medii de specialitate, iar ponderea cadrelor cu studii superioare în învățământul secundar general era de 87,1%, în învățământul mediu de specialitate, respectiv, 93,8%. În instituțiile de învățământ superior, personalul didactic cu titlu științific constituie 2,7 mii de persoane sau 44,2%, ceea ce este sub nivelul standardului de 45%.

În ultimii 3 ani se înregistrează o creștere a numărului de cadre didactice cu studii secundare profesionale. De menționat că personalul care predă în ateliere, în mare parte, nu a lucrat niciodată în condiții reale de producție. Vârsta medie a profesorilor și a maiștrilor-instructori în învățământul secundar profesional este de 52 de ani. Un șir de rapoarte relatează că, în ultimii 10 ani, majoritatea cadrelor didactice nu a participat la activități de formare profesională continuă (Studiu de referință în contextul „Procesului Torino”, ETF, 25 mai 2010).

În condițiile autonomiei financiare s-a reconceptualizat rolul managementului instituțional, de la manager de proces către administrator de sistem. Totuși, mecanismul de selectare și responsabilizare a managerilor instituțiilor de învățământ este defectuos și nu-i promovează pe cei mai competenți.

Odată cu implementarea reformei structurale în educație s-a schimbat și profilul managerului (directorului) instituției de învățământ. Managerului instituției, pe lângă sarcina de asigurare a calității procesului de instruire, i-a revenit și responsabilitatea managementului resurselor umane, în calitatea sa de angajator și ordonator secundar de buget, cu noi atribuții în planificarea strategică și bugetară. Deși reforma structurală a vizat în special învățământul general, constatarea este valabilă pentru toate instituțiile de stat de învățământ preuniversitar, secundar profesional și mediu de specialitate. În condițiile în care instituțiile de învățământ devin persoane juridice cu dreptul de a gestiona resursele umane și financiare, mecanismul de selectare a directorilor devine unul esențial.

Practicile vicioase, dinainte de anul 2010, de numire a directorilor de instituții de învățământ prin ordin, fără concurs, pentru o perioadă nedeterminată, nu au încurajat competiția și promovarea celor mai buni manageri în sector. În momentul de față, din numărul total de 582 de instituții de învățământ (licee, instituții rezidențiale, școli profesionale și colegii), 170 de conducători, sau 29,2%, au fost numiți pe o perioadă nedeterminată. Această stare de lucruri are

drept consecință și lipsa unui sistem de responsabilizare a managerilor bazat pe rezultate. Astfel, în paralel cu instituirea unui mecanism transparent și imparțial de selectare a managerilor instituțiilor de învățământ, devine iminentă necesitatea modificării cadrului legal pentru organizarea concursurilor în cazul managerilor numiți pentru o perioadă nedeterminată.

Lipsa mecanismelor interne și externe de asigurare a calității, convergente cu standardele europene (ESG) determină credibilitatea joasă a studiilor, blocajele în cadrul mobilității academice și profesionale și dezvoltarea inertă a învățământului superior.

În sistemul de învățământ cultura calității este relativ joasă. Lipsa instituțiilor și mecanismelor eficiente de evaluare, monitorizare și raportare, precum și competențele insuficiente în domeniul managementului calității la toate nivelurile sistemului educațional, explică calitatea scăzută și slaba relevanță a studiilor.

Majoritatea universităților au instituit propriile sisteme de management intern al calității. Există însă mai multe probleme în sistemele instituționale de management al calității, precum insuficiența competențelor în domeniul managementului calității la persoanele implicate în asigurarea calității în instituțiile de învățământ superior; insuficiența orientării către beneficiar în abordarea asigurării calității; mentalități, atitudini și comportamente reactive în locul celor proactive; comunicarea ineficientă cu partenerii interni și externi; resurse financiare reduse pentru investiții în echipamente de laborator, tehnologia informației și echipamente multimedia; insuficiența programelor și proiectelor de finanțare naționale pentru asigurarea calității în educație.

IV. VIZIUNE STRATEGICĂ CONTEXTUL EUROPEAN

Abordarea educației la nivel european atestă că educația de toate nivelurile reprezintă un pilon fundamental al succesului european. Mai mult, într-o lume în continuă schimbare, învățarea pe tot parcursul vieții devine din ce în ce mai mult o necesitate și o prioritate – este cheia pentru angajabilitate, pentru succesul economic și permite cetățenilor să participe plener la viața socială. În acest context și în condițiile în care fiecare stat-membru al UE este responsabil de sistemul propriu de educație, politicile la nivelul Uniunii Europene sînt proiectate să sprijine acțiunile naționale și să contribuie la abordarea la nivelul Uniunii a provocărilor comune, generale, cum ar fi: îmbătrînirea societăților, deficitul de calificări pe piața forței de muncă și competiția globală. Obiectivele strategice pe termen lung ale politicilor educaționale la nivel european sînt:

- punerea în practică a învățării pe tot parcursul vieții și a mobilității;
- creșterea calității și eficienței proceselor de educație și învățare;

promovarea echității, coeziunii sociale și cetățeniei active;
stimularea creativității și inovării, inclusiv a spiritului antreprenorial, la toate nivelurile sistemului educațional.

Într-o societate bazată pe cunoaștere, competențele-cheie sub formă de cunoștințe, abilități și atitudini adecvate fiecărui context au un rol fundamental în cazul fiecărui individ. Acestea asigură un plus de valoare pentru piața muncii, coeziunea socială și cetățenia activă, oferind flexibilitate și adaptabilitate, satisfacție și motivație. Întrucât toți cetățenii ar trebui să le dobândească, Parlamentul European și Consiliul UE au adoptat Recomandarea 2006/962/CE din 18 decembrie 2006 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, care propune un instrument de referință pentru țările UE, pentru a asigura integrarea deplină a acestor competențe-cheie în cadrul strategiilor și politicilor țărilor respective, în special în contextul învățării pe tot parcursul vieții. În contextul viziunii de integrare europeană a Republicii Moldova, cadrul european al competențelor-cheie trebuie, de asemenea, integrat în strategiile și politicile țării.

Tabelul 6

Competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții

Cadrul de competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții

Acest cadru definește opt competențe-cheie și descrie cunoștințele, abilitățile și atitudinile esențiale legate de fiecare dintre acestea. Competențele-cheie sînt:

comunicarea în limba maternă, care reprezintă capacitatea de a exprima și a interpreta concepte, gânduri, sentimente, fapte și opinii atât în formă orală, cât și în formă scrisă (ascultare, vorbire, citire și scriere) și de a interacționa lingvistic într-un mod adecvat și creativ într-o serie completă de contexte culturale și sociale;

comunicarea în limbi străine, care, pe lângă dimensiunea principală a abilităților de comunicare în limba maternă, implică și abilitățile de mediere și înțelegere interculturală. Nivelul de cunoștințe depinde de mai mulți factori și de capacitatea de ascultare, vorbire, citire și scriere;

competența matematică și competențele de bază privind știința și tehnologia. Competența matematică este capacitatea de a dezvolta și a aplica gândirea matematică la rezolvarea diferitelor probleme în situații cotidiene, accentul punându-se pe proces, activitate și cunoștințe. Competențele de bază privind știința și tehnologia se referă la stăpînirea, utilizarea și aplicarea cunoștințelor și a metodologiilor de explicare a lumii înconjurătoare. Acestea implică o înțelegere a schimbărilor cauzate de activitatea umană și a responsabilității fiecărui individ în calitate de cetățean;

competența digitală implică utilizarea cu încredere și în mod critic a tehnologiei din societatea informațională (TSI) și deci abilitățile de bază privind tehnologia informației și comunicării (TIC);

capacitatea de a învăța procesul de învățare este legată de învățare, de abilitatea omului de a-și urmări și organiza propria învățare, fie individual, fie în grup, conform nevoilor proprii, precum și de conștientizarea metodelor și a oportunităților;

competențe sociale și civice. Competențele sociale se referă la competențele personale, interpersonale și interculturale și la toate formele de comportament care îi permit fiecărei persoane să participe în mod eficient și constructiv la viața socială și profesională. Aceste competențe sînt legate de bunăstarea personală și socială. Este esențială înțelegerea codurilor de conduită și a obiceiurilor din diferite medii în care activează persoanele. Competențele civice, în special cunoașterea conceptelor și a structurilor sociale și politice (democrație, justiție, egalitate, cetățenie și drepturi civile), fac posibilă participarea activă și democratică a oamenilor;

spiritul de inițiativă și antreprenorial reprezintă capacitatea de a transforma ideile în acțiune. Acest spirit presupune creativitate, inovație și asumarea unor riscuri, precum și capacitatea de a planifica și a gestiona proiectele în vederea atingerii obiectivelor. Persoana este conștientă de contextul propriei sale activități și este capabilă să valorifice oportunitățile apărute. Acesta este fundamentul pentru achiziția unor abilități și cunoștințe mai specializate, de care au nevoie cei care instituie sau contribuie la o activitate socială sau comercială. Acest lucru ar trebui să includă conștientizarea valorilor etice și promovarea bunei guvernări;

conștiința și expresia culturală, care implică aprecierea importanței expresiei culturale a ideilor, a experiențelor și a emoțiilor printr-o serie de canale (muzică, teatru, literatură și arte vizuale).

Toate aceste competențe-cheie sînt interdependente, iar accentul se pune, în fiecare caz, pe gîndirea critică, creativitate, inițiativă, rezolvarea de probleme, evaluarea riscurilor, luarea deciziilor și gestionarea constructivă a sentimentelor.

VIZIUNEA STRATEGICĂ „MOLDOVA 2020”

Strategia națională „Moldova 2020” are ca primă prioritate sectorul educațional, vizînd „Racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă, în scopul sporirii productivității forței de muncă și al majorării ratei de ocupare în economie”.

Studii relevante pentru carieră

Corelarea dintre cererea pieței forței de muncă și oferta educațională va avea un impact considerabil asupra dezvoltării economice. Modernizarea sistemului de formare profesională și perfecționarea mecanismelor de formare

continuă a forței de muncă vor permite cetățenilor să se adapteze la noile condiții de pe piața muncii. Parteneriatul dintre sistemul educațional și piața muncii va conduce la generarea unei oferte educaționale care să corespundă cantitativ, calitativ și structural cererii de forță de muncă. Aceasta, la rândul său, va contribui la reducerea ratei șomajului și a fluxului de cetățeni care pleacă peste hotare, precum și a ratei populației expuse riscului sărăciei sau excluziunii sociale.

Politica în domeniul educației va fi orientată spre asigurarea calității studiilor.

VIZIUNEA STRATEGICĂ „EDUCAȚIA 2020”

Sistemul de educație al Republicii Moldova în 2020 va fi accesibil tuturor cetățenilor, va oferi educație de calitate, relevantă pentru societate și economie, în condiții de eficiență economică.

Viziunea strategică cuprinde următoarele componente ale sistemului de învățământ:

beneficiarii sistemului educațional care demonstrează competențe necesare pentru creștere și dezvoltare personală, socială și profesională pe parcursul întregii vieți;

procesul educațional axat pe necesitățile educaționale ale celor ce învață și un curriculum relevant, racordat la cererea pieței muncii;

sistemul de evaluare echitabil, axat pe măsurarea competențelor relevante pentru viața individului și pentru piața muncii;

cadrele didactice recompensate în funcție de performanța profesională, capabile să proiecteze activități de învățare axate pe necesitățile educaționale individuale ale beneficiarilor;

cadrele manageriale profesioniste, capabile să gestioneze eficient instituțiile de învățământ și educaționale;

rețeaua de instituții educaționale dimensionată eficient, în conformitate cu tendințele demografice și sociale și corespunzătoare standardelor actuale de calitate;

infrastructura și un mediu educațional prietenos celui ce învață;

un cadru instituțional modern, flexibil și funcțional care contribuie la asigurarea calității educației;

parteneriatele academice și sociale durabile, axate pe beneficii comune pe termen lung.

V. DIRECȚII STRATEGICE, ACȚIUNI PRIORITARE ȘI REZULTATE SCONTATE

ACCES LA EDUCAȚIE ȘI ȘANSE EGALE

DIRECȚIA STRATEGICĂ 1: SPORIREA ACCESULUI ȘI A GRADULUI DE PARTICIPARE LA EDUCAȚIE ȘI FORMARE PROFESIONALĂ PE PARCURSUL ÎNTREGII VIEȚI

Decizia de înrolare în procesele educaționale și de formare profesională este, în general, considerată ca fiind determinată fundamental de o multitudine de factori, inclusiv de cei de natură socioeconomică, precum și de gradul de participare anterioară la procese educaționale, începând chiar cu educația timpurie. Analizele efectuate arată că impedimentele care stau în calea implicării indivizilor în educație sînt diverse, nu se exclud, ba chiar se pot amplifica reciproc, intensificînd descurajarea indivizilor și a familiilor acestora de a participa la procese educaționale la toate nivelurile. Natura transversală a acestor bariere a stat la baza stabilirii următoarelor obiective specifice, menite să crească gradul de participare și accesul la educație pe parcursul întregii vieți.

Obiectivul specific 1.1. Extinderea accesului la educația timpurie de calitate, astfel încît să fie asigurată sporirea ratei de includere în educația preșcolară a copiilor de 3-6 ani de la 82%, în 2012, pînă la 95%, în 2020, și a copiilor de 6-7 ani – de la 92%, în 2012, pînă la 98%, în 2020.

Acțiuni prioritare:

1.1.1. Perfecționarea cadrului de politici privind educația timpurie pentru toți copiii și a accesului echitabil la servicii de calitate la nivel național, local, instituțional și familial.

1.1.2. Dezvoltarea și modernizarea rețelei de instituții pentru asigurarea accesului tuturor copiilor la educația de calitate prin renovarea și construcția instituțiilor preșcolare în funcție de necesitățile locale.

1.1.3. Identificarea timpurie a necesităților individuale ale copiilor pe domenii de dezvoltare și elaborarea mecanismelor și programelor de intervenție în vederea abilitării/reabilitării acestora.

1.1.4. Diversificarea serviciilor de educație timpurie pentru a răspunde mai bine necesităților individuale ale copilului și celor locale.

1.1.5. Abordarea sistemică a serviciilor de educație timpurie prin promovarea colaborării dintre educație, ocrotirea sănătății și asistența socială prin oferirea de servicii integrate.

1.1.6. Sprijinirea comunităților dezavantajate/ instituțiilor/ familiilor pentru asigurarea accesului la programe de educație timpurie.

Obiectivul specific 1.2. Asigurarea accesului la învățământul general obligatoriu de 12 ani (liceu sau studii secundare profesionale), astfel încât, pînă în anul 2020, rata de înscriere a persoanelor de pînă la 19 ani să fie de 100%.

Acțiuni prioritare:

1.2.1. Implementarea de programe de responsabilizare a familiei, administrației publice locale, comunității, instituțiilor de învățământ privind asigurarea accesului tuturor copiilor/ elevilor la educație de calitate.

1.2.2. Elaborarea și implementarea măsurilor de prevenire și diminuare a abandonului școlar.

1.2.3. Crearea unui sistem de monitorizare a înscrierii.

1.2.4. Promovarea și implementarea unui proces educațional care asigură formarea competențelor necesare pentru afirmare și creștere personală, socială și profesională.

1.2.5. Extinderea ofertei de servicii psihopedagogice și de consiliere în carieră.

1.2.6. Diversificarea activităților extracurriculare.

Obiectivul specific 1.3. Sporirea atractivității și facilitarea accesului la învățământul profesional tehnic, astfel încât ponderea elevilor care se orientează către aceste filiere de învățământ să crească cu 10% pînă în 2020.

Acțiuni prioritare:

1.3.1. Proiectarea și modernizarea rețelei de instituții de învățământ profesional și tehnic în funcție de dezvoltarea socioeconomică a regiunilor.

1.3.2. Elaborarea unui cadru normativ care să stimuleze implicarea agenților economici în formarea inițială și continuă a specialiștilor, în profesii și meserii importante pentru dezvoltarea economiei naționale.

1.3.3. Asigurarea unei infrastructuri adecvate a instituțiilor de învățământ profesional și tehnic pentru a dezvolta deprinderi practice relevante pentru profesiile și meseriile învățate.

1.3.4. Asigurarea unei infrastructuri și condiții de viață adecvate în căminele instituțiilor de învățământ profesional și tehnic pentru a spori atractivitatea învățământului profesional.

1.3.5. Asigurarea mobilității transversale a beneficiarilor de programe de formare profesională între diferite niveluri educaționale și calificări.

1.3.6. Crearea de programe pentru motivarea angajaților fără calificare profesională să urmeze studii de nivel secundar și mediu de specialitate.

1.3.7. Dezvoltarea instrumentelor de recunoaștere a calificărilor obținute în cadrul studiilor formale și nonformale.

1.3.8. Asigurarea accesului persoanelor cu cerințe educaționale speciale la învățământul profesional și tehnic, conform potențialului și capacității de participare.

1.3.9. Asigurarea corelării politicilor în domeniul învățământului profesional și tehnic cu alte politici sectoriale.

Obiectivul specific 1.4. Creșterea ratei de participare la învățământul superior în domeniile importante pentru dezvoltarea social-economică a țării, astfel încât ponderea absolvenților de studii superioare în rândul populației cu vârste cuprinse între 30 și 34 de ani să ajungă la 20% până în 2020.

Ațiuni prioritare:

1.4.1. Asigurarea cadrului legislativ în vederea consolidării corelației dintre nivelul de calificare și competențele solicitate de piața muncii.

1.4.2. Fundamentarea, elaborarea și implementarea sistemului de credite transferabile de studii și a unor stimulente financiare pentru creșterea accesului la studii.

1.4.3. Dezvoltarea cadrului normativ și promovarea formelor alternative de învățământ (deschis, la distanță, mixt).

1.4.4. Promovarea dimensiunii sociale pentru asigurarea accesului la educație și formare profesională a persoanelor cu cerințe educaționale speciale și a celor din categoriile defavorizate ale populației.

Obiectivul specific 1.5. Extinderea și diversificarea sistemului de învățare pe tot parcursul vieții, astfel încât, până în 2020, 10% din populația adultă (25-64 ani) să participe la programe de instruire.

Ațiuni prioritare:

1.5.1. Dezvoltarea cadrului normativ privind educația adulților în context european.

1.5.2. Dezvoltarea mecanismelor de finanțare a sistemului de învățământ pentru adulți.

1.5.3. Facilitarea dezvoltării programelor de formare pe parcursul întregii vieți, cu prioritate pentru dezvoltarea competențelor-cheie: digitale, antreprenoriale, lingvistice, interculturale și alte competențe noi, solicitate de piața muncii.

1.5.4. Crearea unui sistem informațional cu privire la ofertele de formare pe parcursul întregii vieți.

1.5.5. Dezvoltarea instrumentelor de recunoaștere a calificărilor obținute în context nonformal și informal în cadrul programelor de învățare pe parcursul întregii vieți și implementarea instrumentului de credite transferabile de studii.

Obiectiv specific 1.6. Promovarea și asigurarea educației incluzive la nivel de sistem educațional, astfel încât să se realizeze o creștere anuală cu cel puțin 10% a ratei de accesul a copiilor cu cerințe educaționale speciale la educație.

Acțiuni prioritare:

1.6.1. Armonizarea cadrului normativ național de dezvoltare a educației incluzive cu politicile și normele europene în domeniu, în vederea asigurării accesului la o educație de calitate pentru fiecare copil, tânăr sau adult, inclusiv pentru persoanele cu cerințe educaționale speciale.

1.6.2. Promovarea la nivel de familie, administrație publică locală, comunitate, instituții de învățământ a rolului educației incluzive în asigurarea șanselor egale la educație de calitate pentru toți copiii.

1.6.3. Implementarea Programului național și planurilor de acțiuni pentru dezvoltarea educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020.

1.6.4. Instituirea/ reorganizarea structurilor, formelor, posturilor etc., pentru asigurarea asistenței psihopedagogice necesare dezvoltării copilului cu cerințe educaționale speciale (servicii, centre, cadru didactic de sprijin, psiholog, asistent social etc.).

1.6.5. Asigurarea infrastructurii și a condițiilor materiale propice pentru o educație incluzivă în instituțiile de învățământ din țară.

Obiectivul specific 1.7. Reintegrarea socioeducațională a copiilor aflați în instituțiile de tip rezidențial, care să conducă la reducerea numărului de copii aflați în aceste instituții cu 25%, către anul 2015, și cu 50%, pînă în anul 2020, și la transformarea, către anul 2015, a cel puțin 20%, iar către anul 2020 – a cel puțin 25% din instituțiile de învățământ de tip rezidențial în instituții de învățământ general.

Acțiuni prioritare:

1.7.1. Reorganizarea sistemului de instituții de tip rezidențial pentru educația și îngrijirea copiilor cu cerințe educaționale speciale.

1.7.2. Redirecționarea resurselor financiare de la instituțiile de tip rezidențial reorganizate către dezvoltarea serviciilor sociale și educaționale alternative.

Obiectivul specific 1.8. Asigurarea condițiilor și implementarea acțiunilor în vederea reducerii abandonului școlar în învățământul primar și secundar general cu cel puțin 10% anual.

Acțiuni prioritare:

1.8.1. Elaborarea și implementarea Programului național și planului de acțiuni pentru combaterea abandonului școlar în învățământul primar și secundar general.

1.8.2. Elaborarea și promovarea instrumentelor intersectoriale de prevenire și reducere a abandonului școlar.

1.8.3. Organizarea campaniilor de informare și conștientizare pentru părinți (inclusiv de etnie romă) despre necesitatea școlarizării și încadrării copiilor în învățământul obligatoriu și despre necesitatea continuării studiilor.

1.8.4. Îmbunătățirea sistemelor de monitorizare privind frecventarea școlii și reușita școlară.

Obiectivul specific 1.9. Asigurarea condițiilor favorabile integrării sociolingvistice a reprezentanților minorităților etnice și a persoanelor migrante.

Acțiuni prioritare:

1.9.1. Elaborarea și implementarea Programului național și planului de acțiuni pentru sporirea calității procesului de învățare a limbii române în instituțiile cu predare în limbile minorităților naționale.

1.9.2. Modernizarea procesului de predare a limbii și literaturii române în școlile cu predare în limbile minorităților naționale prin racordarea la prevederile Cadrului European de Referință pentru Limbi.

1.9.3. Sprijinirea integrării sociolingvistice a elevilor alolingvi prin extinderea numărului de discipline școlare studiate în limba română.

1.9.4. Elaborarea și implementarea unui program și plan de acțiuni pentru realizarea educației interculturale în sistemul de învățământ.

1.9.5. Asigurarea calității predării limbii române pentru străini prin monitorizarea, evaluarea și îmbunătățirea procesului de implementare a Metodologiei cursurilor de studiere a limbii române pentru străini.

Obiectivul specific 1.10. Dezvoltarea sistemului de consiliere în carieră și proiectare a carierei pe parcursul întregii vieți.

Acțiuni prioritare:

1.10.1. Elaborarea concepției și implementarea serviciilor de consiliere în carieră și proiectare a carierei ca parte integrantă a serviciilor publice educaționale.

1.10.2. Asigurarea consilierii și a proiectării carierei la nivel de învățământ general, formare inițială și formare continuă.

1.10.3. Sprijinirea dezvoltării unei rețele de instituții specializate în acordarea serviciilor de ghidare și proiectare a carierei pe parcursul întregii vieți.

Obiectivul specific 1.11. Asigurarea unui mediu școlar protectiv, capabil să prevină violența față de copii și să intervină prompt pentru identificarea, referirea și asistența copiilor victime ale violenței.

1.11.1. Dezvoltarea și implementarea politicilor de protecție a copilului la toate nivelurile, care să țină cont de drepturile copilului, capacitățile în dezvoltare ale copilului și necesitățile locale.

1.11.2. Elaborarea suportului metodologic și completarea curriculei de formare inițială și continuă a cadrelor manageriale și didactice referitor la organizarea instituțională și intervenția lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului.

1.11.3. Instruirea cadrelor didactice și manageriale pentru prevenirea violenței față de copii și integrarea politicilor de protecție a copilului în demersul educațional.

1.11.4. Dezvoltarea capacităților organelor abilitate cu inspecția școlară în monitorizarea și raportarea situației privind cazurile de violență asupra copilului.

1.11.5. Împuternicirea copiilor, părinților și membrilor comunității să recunoască, să prevină și să raporteze cazurile de violență asupra copilului.

STUDII RELEVANTE PENTRU ECONOMIE ȘI SOCIETATE

DIRECȚIA STRATEGICĂ 2: ASIGURAREA RELEVANȚEI STUDIILOR PENTRU VIAȚĂ, CETĂȚENIE ACTIVĂ ȘI SUCCES ÎN CARIERĂ

Competitivitatea economică a unei țări depinde în mod esențial de nivelul de pregătire al forței de muncă proprii care, la rândul ei, depinde de calitatea sistemului de educație și formare profesională din țara respectivă. Educația este, în general, percepută drept instrumentul crucial de creștere a competitivității economice și a calității vieții. Analiza efectuată pe sistemul educațional din Republica Moldova arată că pe piața muncii se atestă un dezechilibru substanțial între cerere și ofertă, precum și un deficit de forță de muncă calificată, și că sistemul educațional în mare măsură nu oferă calificări relevante. De asemenea, lipsa Cadrelor Naționale al Calificărilor, a unor nomenclatoare actualizate de formare profesională și a standardelor ocupaționale este un impediment major în ofertarea setului de competențe solicitat pe piața muncii. În plus, în pofida deficitului forței de muncă calificată, nu există mecanisme de recunoaștere a abilităților, experienței și calificărilor obținute prin învățare în context nonformal și informal. În aceste condiții, se impun și se propun acțiuni concrete, axate pe următoarele obiective specifice.

Obiectivul specific 2.1. Asigurarea unei educații timpurii centrate pe copil și a tranziției de succes către școală.

Ațiuni prioritare:

2.1.1. Modernizarea curriculumului de educație timpurie, în concordanță cu standardele de dezvoltare a copilului de la naștere pînă la 7 ani.

2.1.2. Responsabilizarea cadrelor didactice pentru aplicarea eficientă și corectă a standardelor de dezvoltare a copilului de la naștere pînă la 7 ani.

2.1.3. Evaluarea performanței cadrelor didactice implicate în educația timpurie în baza standardelor profesionale.

2.1.4. Evaluarea impactului curriculumului și implementarea instrumentelor de evaluare a gradului de pregătire pentru școală.

2.1.5. Monitorizarea nivelului de dezvoltare a copiilor de vîrstă timpurie în baza standardelor de dezvoltare a copilului de la naștere pînă la 7 ani.

Obiectivul specific 2.2. Asigurarea relevanței studiilor în învățămîntul primar și secundar general.

Ațiuni prioritare:

2.2.1. Perfecționarea cadrului normativ pentru proiectarea și actualizarea de curricula preuniversitară și reformarea cadrului instituțional pentru proiectarea, dezvoltarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea Curriculumului Național din învățămîntul general.

2.2.2. Dezvoltarea de curricula pentru învățămîntul preuniversitar din perspectiva relevanței competențelor achiziționate pentru viață (competențe digitale, abilități de comunicare eficientă în limba română și cel puțin două limbi moderne, de negociere, lucru în echipă, luarea deciziilor, rezolvare în comun a problemelor, abilități de gîndire critică, stimularea creativității și a inovării, abilități de gîndire și management strategic, de cercetare, de gestionarea propriului proces de învățare, de management al informației, competențe de incluziune financiară, educație pentru mediu, educație pentru sănătate, educație antreprenorială, educație interculturală etc.) și a centrării pe elev.

2.2.3. Promovarea curriculumului la decizia școlii (CDS), a cross-curriculumului și abilitarea cadrelor didactice pentru proiectarea CDS.

2.2.4. Îmbunătățirea mecanismelor de elaborare și editare prin concurs a manualelor și altor materiale didactice.

2.2.5. Elaborarea cadrului normativ pentru dezvoltarea și utilizarea conținuturilor și instrumentelor didactice și de evaluare digitale.

2.2.6. Elaborarea standardelor de evaluare a elevilor în învățămîntul preuniversitar.

2.2.7. Elaborarea cadrului general și a regulamentelor specifice pentru validarea și recunoașterea rezultatelor învățării dobîndite în context nonformal și informal.

Obiectivul specific 2.3. Asigurarea curriculară și metodologică a învățământului profesional și tehnic, în conformitate cu Cadrul Național al Calificărilor, pînă în 2020.

Acțiuni prioritare:

2.3.1. Elaborarea și implementarea Cadrului Național al Calificărilor pentru învățământul profesional și tehnic.

2.3.2. Actualizarea nomenclatorului de meserii și a nomenclatorului specialităților (specialități mixte), în conformitate cu necesitățile economice ale țării și cu standardele europene (Eurostat).

2.3.3. Elaborarea mecanismului de evaluare a competențelor pe piața muncii și consolidarea competențelor de proiectare curriculară în baza acestei evaluări.

2.3.4. Revizuirea cadrului normativ cu privire la proiectarea curriculară și dezvoltarea competențelor cadrelor didactice în materie de proiectare curriculară.

2.3.5. Modernizarea curriculumului din învățământul profesional și tehnic în conformitate cu Cadrul de competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții și necesitățile pieței muncii.

2.3.6. Elaborarea și implementarea Sistemului de Credite de Studii Transferabile în învățământul profesional și tehnic postsecundar.

2.3.7. Perfecționarea metodologiei de evaluare a finalităților educaționale, inclusiv prin introducerea evaluării externe la absolvirea învățământului profesional și tehnic.

2.3.8. Crearea condițiilor de implementare a învățământului profesional dual cu implicarea efectivă a agenților economici.

2.3.9. Reconsiderarea stagiilor de practică pentru sporirea calității formării profesionale inițiale.

Obiectivul specific 2.4. Modernizarea curriculumului universitar din perspectiva centrării pe competențe, pe cel ce învață și pe necesitățile mediului economic.

Acțiuni prioritare:

2.4.1. Schimbarea paradigmei curriculumului universitar, în corespundere cu noile tendințe și concepte curriculare: centrare pe tematica cross-curriculară, centrare pe competențe (în conformitate cu Cadrul de competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții), centrare pe cel ce învață.

2.4.2. Implicarea mediului de afaceri în procesul de dezvoltare curriculară și a Cadrului Național al Calificărilor.

2.4.3. Fundamentarea și promovarea unui management curricular la nivel național, local și instituțional.

2.4.4. Modernizarea curriculumului universitar din perspectiva tehnologiilor didactice moderne, inclusiv a celor informaționale și

comunicaționale, a centrării pe student, a formării de competențe necesare pentru calificarea profesională.

2.4.5. Corelarea curriculumului universitar cu Cadrul Național al Calificărilor.

Obiectivul specific 2.5. Promovarea cercetării ca instrument de formare profesională avansată și vector de promovare a performanței și calității în învățământul superior.

Acțiuni prioritare:

2.5.1. Promovarea performanței în cercetare drept criteriu de evaluare și promovare a calității programelor de formare profesională și a personalului din învățământul superior.

2.5.2. Elaborarea standardelor minime de performanță în cercetare, necesare pentru obținerea titlurilor științifice.

2.5.3. Finanțarea separată a programelor de doctorat.

2.5.4. Instituirea și aplicarea de mecanisme de atragere a tinerilor cercetători performanți în cariera universitară.

2.5.5. Instituirea și aplicarea de mecanisme transparente și competitive de susținere financiară a cercetării realizate de cadrele didactice universitare cu performanțe dovedite în activitate.

DIRECȚIA STRATEGICĂ 3: INTEGRAREA EFICIENTĂ A TIC ÎN EDUCAȚIE

Politicile educaționale trebuie să susțină pregătirea tinerilor pentru participarea activă la construcția și dezvoltarea unei societăți a cunoașterii, care să constituie motorul de dezvoltare socioeconomică competitivă la nivel global a țării. Tehnologiile informaționale și comunicaționale au permis dezvoltarea unei palete largi de instrumente de educație și formare profesională, astfel încât utilizarea TIC în educație a devenit o trăsătură comună a țărilor dezvoltate, cu economii puternice. Analiza situației în care se găsește în prezent R. Moldova a arătat că familiarizarea elevilor cu TIC este limitată de rata scăzută de acoperire cu calculatoare și de utilizarea lor târzie. Aplicarea limitată a metodelor și dispozitivelor interactive TIC în scopuri didactice și manageriale nu permite atingerea obiectivelor de calitate, incluziune și eficiență, care să îi pregătească pe tineri pentru a satisface cerințele pieței muncii și a se încadra plener în viața socioeconomică. În scopul integrării eficiente a TIC în educație, au fost preconizate acțiuni prioritare, conforme cu obiectivele specifice descrise în continuare.

Obiectivul specific 3.1. Sporirea accesului la educație de calitate prin dotarea instituțiilor de învățământ cu echipamente moderne, utile procesului de studii.

Ațiuni prioritare:

3.1.1. Realizarea proiectului-pilot „Un calculator pentru fiecare elev” în 10 școli, începând cu 2013.

3.1.2. Elaborarea unui plan pe termen mediu de dotare a instituțiilor de învățământ cu tehnică modernă, acces la Internet și infrastructura necesară implementării cu succes a tehnologiilor informaționale și comunicaționale în procesul educațional.

3.1.3. Dotarea bibliotecilor școlare cu tehnică modernă și access la Internet în scopul satisfacerii necesităților de informare și documentare a elevilor și cadrelor didactice.

3.1.4. Asigurarea accesului la educație de calitate prin implementarea modelelor de învățământ la distanță, în special pentru elevii din școlile mici păstrate.

3.1.5. Facilitarea creării rețelelor de comunicare și de schimb de bune practici între cadrele didactice.

3.1.6. Dotarea școlilor cu echipament special, necesar pentru instruirea persoanelor cu dizabilități.

Obiectivul specific 3.2. Dezvoltarea competențelor digitale prin elaborarea și aplicarea conținuturilor educaționale digitale în procesul de învățământ.

Ațiuni prioritare:

3.2.1. Dezvoltarea laviitoarele cadre didactice, în învățământul superior pedagogic, a abilităților de utilizare a TIC, inclusiv de elaborare și utilizare a conținuturilor educaționale digitale.

3.2.2. Elaborarea și implementarea programelor de instruire și motivare a cadrelor didactice pentru utilizarea TIC în educație, inclusiv în scopul creării și publicării propriilor conținuturi digitale.

3.2.3. Diversificarea ofertei de cursuri opționale în învățământul primar și general prin introducerea cursurilor în care se utilizează sau promovează tehnologiile informaționale.

3.2.4. Elaborarea de standarde pentru manualele digitale și aplicarea acestora la licitațiile de manuale.

3.2.5. Crearea unei platforme educaționale unice care să cumuleze conținuturile educaționale digitale din R. Moldova și să poată fi accesată de elevi, profesori și părinți.

3.2.6. Utilizarea TIC în procesul de examinare și evaluare.

3.2.7. Promovarea utilizării conținuturilor educaționale digitale existente (de exemplu, Școala Discovery, Khan Academy ș. a.).

3.2.8. Sporirea calității învățămîntului universitar prin integrarea cursurilor on-line (Massive Open Online Courses – MOOC) în curricula universitară.

Obiectivul specific 3.3. Creșterea eficacității și eficientizarea managementului școlar la nivel de sistem, școală și clasă prin intermediul tehnologiilor informaționale.

Acțiuni prioritare:

3.3.1. Implementarea unui Sistem Informațional de Management Educațional, care să cuprindă registrul școlilor, elevilor și al profesorilor, în baza recensămîntului școlar, și colectarea sistematică și corectă a datelor din școli.

3.3.2. Îmbunătățirea managementului școlar prin asigurarea procesului de instruirea personalului de conducere cu softuri de management al școlii (contabilitate, planificare bugetară etc.).

3.3.3. Sporirea calității procesului de predare-învățare, a evidenței performanței elevilor și a comunicării între elev, profesori și părinți prin introducerea treptată în școli a softurilor de management al clasei.

RESURSE UMANE CALIFICATE, MANAGEMENT EFICIENT ȘI ASIGURAREA CALITĂȚII

DIRECȚIA STRATEGICĂ 4: DEZVOLTAREA, SPRIJINIREA ȘI MOTIVAREA CADRELOR DIDCATICE PENTRU ASIGURAREA EDUCAȚIEI DE CALITATE

Resursele umane sînt factorul-cheie al oricărui sistem performant de educație. Acestea pot compromite totul sau pot constitui un real promotor al măsurilor de reformă. Analiza efectuată la elaborarea prezentei Strategii a scos în evidență cîteva aspecte cu impact major asupra performanței sistemului de educație. Competențele profesionale ale cadrelor didactice și dezvoltarea acestora nu sînt racordate la schimbările din sistemul educațional. Se constată lipsa unui sistem echitabil de retribuire a muncii în sistemul educațional și un grad scăzut de competență a cadrelor. Remunerarea discriminatorie a educatorilor în raport cu alte categorii de cadre didactice generează probleme atît la nivel de proces, cît și la nivel de rezultate. Programele de formare continuă nu sînt centrate pe necesitățile cadrelor didactice. Instituțiile ofertante de programe de formare continuă au nevoie de modernizarea procesului de instruire și de evaluarea nevoilor de formare reale, axate pe formarea de competențe profesionale, necesare asigurării unui proces educațional de calitate. În încercarea de remediere a acestor deficiențe, se propun acțiuni ferme, cu următoarele obiective specifice.

Obiectivul specific 4.1. Sporirea atractivității profesiei de cadru didactic, atragerea și menținerea cadrelor performante în sistem, astfel încât vârsta medie a cadrelor didactice în sistemul de învățământ să scadă cu 3 ani până în 2020, salariul mediu în activitatea didactică să fie la nivelul salariului mediu pe economie și rata abandonului timpuriu al activității didactice să se diminueze cu 10%.

Ațiuni prioritare:

4.1.1. Ameliorarea și promovarea imaginii și statutului cadrului didactic prin intermediul mass-media.

4.1.2. Motivarea și stimularea cadrelor didactice prin corelarea salarizării cu performanța profesională individuală.

4.1.3. Elaborarea și implementarea unui sistem eficient și transparent de promovare în carieră a cadrelor didactice, bazat pe rezultate și performanțe profesionale.

4.1.4. Depolitizarea procesului de recrutare și promovare în carieră a cadrelor didactice.

4.1.5. Reformarea sistemului de salarizare a cadrelor didactice.

4.1.6. Diminuarea perioadei necesare pentru atingerea nivelului maxim al salariului de funcție.

4.1.7. Diversificarea opțiunilor/traseelor de promovare în cariera didactică și de creșterea salariului.

4.1.8. Perfecționarea sistemului de salarizare a personalului administrativ și tehnic din învățământ în vederea consolidării noilor funcții instituționale, a motivării pentru performanțe și a consolidării capacității instituției.

4.1.9. Examinarea oportunității și posibilității acordării unei compensații anuale cadrelor didactice pentru procurarea de suporturi didactice și a altor materiale necesare în activitatea didactică.

4.1.10. Elaborarea unui cadru normativ care să asigure flexibilitate în intrarea și revenirea în cariera didactică.

4.1.11. Diversificarea facilităților acordate cadrelor didactice tinere care se angajează în instituțiile de învățământ din localitățile rurale.

4.1.12. Examinarea oportunității și posibilității revizuirii normării activității didactice pe niveluri ale sistemului educațional în vederea raționalizării acestuia pe întregul sistem educațional, a considerării timpului de pregătire pentru activitatea didactică și a diminuării normei didactice la început de carieră.

4.1.13. Diversificarea programelor de formare continuă a cadrelor didactice și de conducere din învățământ și încurajarea diversității ofertanților de programe de formare continuă.

4.1.14. Instituirea unui sistem de beneficii sociale pentru cadrele didactice.

Obiectivul specific 4.2. Asigurarea unui echilibru cantitativ și structural între oferta și cererea de cadre didactice la toate nivelurile sistemului educațional, astfel încât procesul de studii în toate instituțiile sistemului să fie asigurat integral cu cadre didactice calificate pe discipline de studiu.

Acțiuni prioritare:

4.2.1 Instituirea și menținerea unui registru național al cadrelor didactice pe niveluri de învățământ și discipline de studiu.

4.2.2. Asigurarea accesului elevilor din instituțiile de învățământ general la serviciile psihologului școlar.

4.2.3. Crearea condițiilor pentru formarea continuă a maiștrilor din instituțiile de învățământ profesional și tehnic în condiții reale de producție.

4.2.4. Deschiderea accesului persoanelor cu experiență profesională din afara sistemului educațional la angajare în învățământul secundar și postsecundar profesional și cel superior.

4.2.5 Promovarea mobilității academice și profesionale a cadrelor didactice, a maiștrilor, și cercetătorilor.

Obiectivul specific 4.3. Reconceptualizarea formării inițiale a cadrelor didactice prin dezvoltarea competențelor acestora, necesare pentru realizarea noului parcurs educațional caracteristic unui mediu complex, într-o societate globală a cunoașterii în continuă schimbare.

Acțiuni prioritare:

4.3.1. Consolidarea și modernizarea capacității instituțiilor de învățământ superior care oferă programe de formare a cadrelor didactice.

4.3.2. Dezvoltarea Cadrului Național al Calificărilor și a standardelor profesionale pentru cadrele didactice, specifice etapelor în cariera profesională și nivelurilor sistemului educațional.

4.3.3. Modernizarea planului-cadru pentru formarea profesională inițială a cadrelor didactice din perspectiva formării competențelor generale și specifice.

4.3.4. Elaborarea și autorizarea unor programe de cercetare, documentare și de diseminare a bunelor practici în educație și în formarea profesională.

4.3.5. Instituirea unui mecanism de realizare a feedback-ului (conexiunii inverse) privind calitatea și efectele politicilor și conținuturilor educaționale.

Obiectivul specific 4.4. Eficientizarea și flexibilizarea sistemului de formare continuă a cadrelor didactice și manageriale.

Acțiuni prioritare:

4.4.1. Perfecționarea cadrului normativ privind formarea continuă a cadrelor didactice și manageriale.

4.4.2. Crearea unei piețe libere a ofertelor de formare continuă în conformitate cu standardele profesionale.

4.4.3. Încurajarea înființării de asociații profesionale ale cadrelor didactice.

4.4.4. Orientarea sistemului de perfecționare a cadrelor în conformitate cu cererea și necesarul de noi competențe, prin promovarea inovațiilor din domeniul pedagogiei, psihologiei, didacticii și activităților de consiliere metodică.

4.4.5. Instituirea sistemului de mentorat la trei niveluri: mentoratul pentru stagiile de practică pedagogică; mentoratul pentru tinerii specialiști (de inserție); mentoratul de dezvoltare profesională la locul de muncă.

4.4.6. Promovarea activităților de instruire în managementul educațional în cadrul programelor de formare inițială și continuă a cadrelor didactice.

4.4.7. Dezvoltarea modelelor de formare profesională continuă a maiștrilor/instructorilor din învățământul profesional tehnic din perspectiva principiului „învățare pe parcursul întregii vieți” și a sistemului de credite de studii profesionale cumulative.

4.4.8. Crearea sistemului de formare profesională continuă a cadrelor didactice din învățământul superior, centrat pe acumularea de credite de studii profesionale și autoformare.

4.4.9. Implementarea sistemului de credite de studii profesionale în practica de acordare a gradelor didactice.

DIRECȚIA STRATEGICĂ 5: PROIECTAREA ȘI INSTITUȚIONALIZAREA UNUI SISTEM EFICIENT DE EVALUARE, MONITORIZARE ȘI DE ASIGURARE A CALITĂȚII ÎN EDUCAȚIE

În societatea modernă, politicile educaționale au drept scop să asigure excelența, sub toate aspectele, la toate nivelurile și ciclurile sistemului educațional, prin promovarea mecanismelor de asigurare a calității programelor de studii și a instituțiilor în care acestea sînt oferite. Mecanismele de asigurarea calității au menirea de a oferibeneficiarilor și publicului larg încrederea în faptul că societatea beneficiază de servicii educaționale de calitate, care asigură progresul economic și social pentru toți cetățenii plătitori de taxe. Diagnoza sistemului de învățământ din Republica Moldova a identificat o serie de probleme de sistem. Lipsesc mecanismele interne și externe de asigurare a calității, convergente cu standardele europene, ceea ce determină o slabă credibilitate a studiilor, blocaje în mobilitatea academică și profesională și o inerție în dezvoltarea sistemului de învățământ. De asemenea, dezinteresul pentru profesia de cadru didactic a diminuat calitatea candidaților la specialitățile pedagogice. În învățământul secundar și postsecundar profesional, cadrele care predau disciplinele de specialitate adesea nu dispun de calificarea necesară. Lipsesc mecanismul de recrutare și motivare a cadrelor didactice, precum și o evaluare continuă și consistentă a performanței profesionale a acestora, iar sistemul de atestare, dezvoltare și măsurare a performanțelor cadrelor didactice și științifice

este ineficient. În aceste condiții, măsurile preconizate sînt axate pe următoarele obiective specifice.

Obiectivul specific 5.1. Dezvoltarea sistemului național de standarde în educație.

Ațiuni prioritare:

5.1.1. Asigurarea implementării standardelor de educație, învățare și dezvoltare pentru copiii de la naștere pînă la 7 ani.

5.1.2. Elaborarea și implementarea standardelor și indicatorilor de performanță pentru evaluarea și asigurarea calității în învățămîntul secundar general și profesional.

5.1.3. Elaborarea standardelor și indicatorilor de performanță pentru evaluarea și asigurarea calității în învățămîntul superior.

5.1.4. Elaborarea cadrului național al calificărilor pentru învățare pe tot parcursul vieții, inclusiv în învățămîntul profesional tehnic și cel superior.

5.1.5. Elaborarea unui sistem de evaluare a cadrelor didactice (inclusiv a maiștrilor din instituțiile de învățămînt profesional și tehnic) în conformitate cu standardele profesionale.

Obiectivul specific 5.2. Elaborarea și dezvoltarea cadrului regulatoriu instituțional de asigurarea calității în educație.

Ațiuni prioritare:

5.2.1. Elaborarea și asigurarea funcționării cadrului normativ de reglementare, necesar pentru funcționarea structurilor independente de audit educațional, monitorizare și evaluare externă a calității în învățămîntul general.

5.2.2. Înființarea și asigurarea funcționării Inspectoratului Școlar Național pentru învățămîntul primar și general (inclusiv pentru evaluarea cadrelor didactice).

5.2.3. Înființarea Agenției de Curriculum și Evaluare.

5.2.4. Perfecționarea cadrului regulatoriu instituțional privind proiectarea, dezvoltarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea Curriculumului Național din învățămîntul general.

5.2.5. Înființarea și asigurarea funcționării Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățămîntul Profesional.

DIRECȚIA STRATEGICĂ 6: ÎMBUNĂTĂȚIREA MANAGEMENTULUI RESURSELOR ÎN EDUCAȚIE

Republica Moldova are una dintre cele mai ridicate cote procentuale din PIB alocate sistemului de educație din Europa, totuși performanțele acestuia, măsurate prin metode standardizate (testele PISA, de exemplu), arată rezultate modeste, sugerînd o eficiență redusă a utilizării alocațiilor bugetare investite în

învățământ. Analiza sistemului de educație arată că utilizarea ineficientă a capacității rețelei școlare nu permite investiții în modernizarea instituțiilor și dotarea lor cu echipament adecvat. În contextul în care, în anul 2013, toate instituțiile școlare au trecut la finanțarea per elev, se așteaptă o alocare eficientă a resurselor financiare. Noul mecanism de finanțare în educație oferă școlilor o autonomie și o flexibilitate mai mare în utilizarea resurselor. Totodată, concomitent cu implementarea reformei structurale în educație, s-a schimbat și profilul managerului instituției de învățământ. Măsurile avute în vedere pentru creșterea eficienței managementului în sistemul educațional vizează următoarele obiective specifice.

Obiectivul specific 6.1. Îmbunătățirea planificării și a managementului rețelei instituțiilor de învățământ.

Ațiuni prioritare:

- 6.1.1. Cartografierea rețelei de instituții de învățământ pe nivelurile de studii.
- 6.1.2. Modernizarea rețelei de instituții de învățământ pe niveluri de studii în concordanță cu perspectivele de dezvoltare regională a localităților și cu situația demografică.
- 6.1.3. Diversificarea structurilor de educație complementară.
- 6.1.4. Dezvoltarea cadrului normativ pentru facilitarea acordării de servicii private în educație și a constituirii de parteneriate sectoriale, intersectoriale, naționale și internaționale.

Obiectivul specific 6.2. Eficientizarea finanțării educației.

Ațiuni prioritare:

- 6.2.1. Dezvoltarea și implementarea mecanismelor de finanțare a învățământului preșcolar, primar și general, bazate pe: prioritățile educaționale, rezultatele obținute, numărul de elevi și cerințele speciale ale acestora; analizele de tip cost-performanță; programele bugetare; cost per elev.
- 6.2.2. Promovarea autonomiei financiare a instituțiilor educaționale concomitent cu responsabilizarea acestora în contextul descentralizării.
- 6.2.3. Implementarea politicilor de diversificare a surselor de finanțare și stimularea acumulării resurselor suplimentare în sprijinul învățământului.
- 6.2.4. Fundamentarea și elaborarea mecanismelor și normativelor de finanțare complementară a sistemului de învățământ în baza performanței instituționale.
- 6.2.5. Legiferarea posibilității instituțiilor de învățământ superior de a organiza și presta activități antreprenoriale folosind baza didactico-materială a instituției în scopul obținerii de venituri proprii.

Obiectivul specific 6.3. Modernizarea infrastructurii și a bazei tehnico-materiale a instituțiilor de învățământ.

Acțiuni prioritare:

6.3.1. Definirea standardelor de calitate pentru infrastructură în învățământ pe niveluri de studii și actualizarea normativelor funcționale, sanitaro-igienice și de securitate.

6.3.2. Inventarierea tuturor spațiilor instituționale.

6.3.3. Elaborarea și implementarea programelor și proiectelor de reconstrucție și modernizare a sediilor instituțiilor de învățământ, inclusiv ținându-se seama de necesitățile persoanelor cu dizabilități.

6.3.4. Asigurarea cu transport școlar a elevilor care frecventează școlile de circumscripție situate în alte localități și îmbunătățirea infrastructurii de acces, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități.

Obiectivul specific 6.4. Asigurarea cu manuale și alte materiale didactice.

Acțiuni prioritare:

6.4.1. Asigurarea gratuită cu manuale de calitate a elevilor claselor V-XII din familiile social-vulnerabile (până la 20% din numărul total al elevilor).

6.4.2. Editarea de materiale didactice pentru educatori și părinți, ținând cont de situația etnolingvistică din Republica Moldova.

6.4.3. Dotarea instituțiilor de învățământ cu echipamente școlare la disciplinele privind științele naturii: biologie, chimie și fizică.

6.4.4. Asigurarea metodică-didactică și tehnico-materială a instituțiilor de învățământ și dezvoltare timpurie a copilului, conform standardelor în vigoare, în proporție de 80% către anul 2015 și de 100% către anul 2020.

6.4.5. Asigurarea cu manuale, alte materiale didactice și echipamente școlare adaptate la necesitățile persoanelor cu dizabilități, necesare pentru procesul de educație în toate instituțiile de învățământ.

6.4.6. Includerea în planurile de dezvoltare ale instituțiilor de învățământ a programelor de achiziție de publicații științifice și beletristică, abonarea la publicații periodice și asigurarea pentru biblioteci a accesului la baze de date.

DIRECȚIA STRATEGICĂ 7: ASIGURAREA COEZIUNII SOCIALE PENTRU OFERIREA UNEI EDUCAȚII DE CALITATE

Creșterea gradului de satisfacție față de procesul educațional, angajamentul sporit pentru procesul de învățare, asumarea conștientă a deciziilor și exersarea abilităților civice sînt beneficiile personale ale copiilor și tinerilor care participă la elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor educaționale. Mai mult ca atît, implicarea copiilor, tinerilor, părinților, organizațiilor societății civile și a altor parteneri sociali în procesul de luare a deciziilor contribuie la

dezvoltarea unor politici educaționale de calitate, transparente, bazate pe necesitățile reale ale diferitelor categorii de copii.

În toate țările în care s-au desfășurat reforme de succes ale sistemului de învățământ, înainte de a declanșa procesele de transformare, s-a ajuns la un larg consens național în ceea ce privește viziunea dezvoltării sistemului de educație și principalele opțiuni cu privire la structură și priorități. Conștienți de importanța consensului național cu privire la transformarea benefică a sistemului educațional din Republica Moldova, pentru asigurarea coeziunii sociale și a consensului politic cu privire la viitorul sistemului de învățământ, ne propunem următoarele obiective strategice specifice.

Obiectivul specific 7.1. Responsabilizarea societății pentru necesitatea asigurării unei educații de calitate.

Acțiuni prioritare:

7.1.1. Diversificarea formelor de implicare a comunității și a familiei în procesul decizional.

7.1.2. Elaborarea mecanismelor de motivare a comunității și a familiei pentru a participa la procesul decizional și la rezolvarea problemelor școlii.

7.1.3. Dezvoltarea programelor de sprijinire a inițiativelor comunitare de implicare în rezolvarea problemelor educaționale.

Obiectivul specific 7.2. Sporirea participării elevilor la procesul de luare a deciziilor, inclusiv la elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor educaționale

Acțiuni prioritare:

7.2.1. Dezvoltarea și instituționalizarea mecanismelor de consultare a opiniei tuturor copiilor, fără discriminare, la toate nivelurile de învățământ, în conformitate cu standardele internaționale de participare a copiilor.

7.2.2. Revizuirea curriculei de formare inițială și continuă a cadrelor manageriale și didactice în vederea integrării în acestea a conceptelor: drepturile copilului, opinia copilului, capacitățile în evoluție ale copilului.

7.2.3. Instruirea cadrelor manageriale și didactice pentru înțelegerea importanței conceptului de opinie a copilului și a integrării acestuia în demersul educațional.

7.2.4. Încurajarea constituirii și susținerea activității consiliilor elevilor la nivel local, raional și național, ca platformă de comunicare și de evaluarea politicilor educaționale.

Obiectivul specific 7.3. Asigurarea educației parentale eficiente în vederea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor.

Acțiuni prioritare:

7.3.1. Elaborarea și promovarea la nivel național, local și instituțional a unor politici viabile privind educația parentală.

7.3.2. Conceptualizarea și promovarea educației parentale la nivel de formare inițială și continuă.

7.3.3. Elaborarea concepției și strategiei privind educația parentală pentru îmbunătățirea practicilor de îngrijire și educație a copiilor.

7.3.4. Organizarea campaniilor de mediatizare și responsabilizare socială pentru educația parentală.

7.3.5. Elaborarea și implementarea programelor de educație parentală.

7.3.6. Asigurarea accesului la programele de educație parentală a familiilor și a altor persoane care îngrijesc de copii, inclusiv a familiilor defavorizate.

7.3.7. Instituirea serviciilor de asistență socio-psiho-pedagogică a familiei.

7.3.8. Eficientizarea pregătirii cadrelor didactice pentru oferirea serviciilor de educație parentală în cadrul programelor de formare inițială și continuă.

7.3.9. Formarea educatorilor parentali după modelul practicilor internaționale.

Obiectivul specific 7.4. Promovarea parteneriatelor pentru educație.

Acțiuni prioritare:

7.4.1. Asigurarea implicării partenerilor sociali în procesul de elaborare a politicilor educaționale.

7.4.2. Promovarea schimburilor de experiență între instituțiile de învățământ și cadre didactice și manageriale.

7.4.3. Dezvoltarea mecanismelor de constituire a parteneriatelor pentru educația de calitate.

7.4.4. Promovarea dialogului cu societatea civilă și cu mediul de afaceri pentru stabilirea domeniilor de interes comun și pentru rezolvarea problemelor educaționale și comunitare.

7.4.5. Elaborarea mecanismelor eficiente de stimulare a agenților economici să contribuie la dezvoltarea bazei tehnico-materiale și didactice a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, să susțină organizarea stagiilor de practică de lungă durată pentru elevi și studenți și să participe la proiecte de promovare și organizare a învățământului profesional dual.

7.4.6. Participarea la programele și proiectele de cooperare la nivel regional și internațional, promovate de organizațiile internaționale.

VI. IMPLEMENTAREA, MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA STRATEGIEI

Implementarea cu succes a prezentei Strategii, care conține politici publice cu un grad sporit de complexitate, necesită detalierea obiectivelor și planificarea acțiunilor prevăzute de Strategie, coordonarea acțiunilor de implementare și monitorizarea activităților derulate. Pentru a stabili în ce măsură acțiunile planificate conduc la rezultatele scontate, este necesară o evaluare periodică a implementării Strategiei.

PLANIFICAREA IMPLEMENTĂRII STRATEGIEI

Strategia va fi adoptată și, astfel, asumată la nivel de Guvern. Responsabilitatea primară pentru implementarea obiectivelor și acțiunilor specificate în Strategie este a Ministerului Educației. Strategia formulează obiective și identifică acțiuni care țin și de sfera de competențe a altor autorități publice centrale, în special, a Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Economiei, Ministerului Sănătății și Ministerului Finanțelor, care vor contribui și ele la implementarea Strategiei. Pentru anumite acțiuni majore vor fi formate grupuri mixte de lucru, responsabile pentru elaborarea unor documente de politici tematice și pentru avansarea activităților menționate în Strategie.

Procesul de implementare a Strategiei va fi organizat atât în baza documentelor de politici în vigoare, cât și prin operarea de modificări de ordin legislativ. Direcțiile strategice și obiectivele specifice stabilite în Strategie vor fi incluse în programele de Dezvoltare Strategică ale autorităților publice centrale, iar implementarea acestora va fi planificată și realizată prin documentele de planificare strategică la nivel de ministere, în special Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM), bugetul și planul anual de acțiuni. Această abordare va permite integrarea obiectivelor Strategiei în procesele administrative obișnuite și va evita povara birocratică și percepția că acțiunile întreprinse reprezintă un efort adițional la îndeplinirea mandatului funcțional. În documentele de planificare strategică se vor detalia acțiunile prioritare, se vor stipula termenele de implementare, instituțiile responsabile, sursele de finanțare și indicatorii de monitorizare.

Cadrul legislativ pentru direcțiile strategice și obiectivele specifice stabilite în Strategie este asigurat, în primul rînd, prin noul proiect al Codului Educației, reglementările cărui sînt în concordanță cu prevederile Strategiei. Adoptarea Codului Educației și a altor acte legislative care ar putea deveni necesare în timp va asigura implementarea reformelor la nivel național, local și instituțional. Acțiunile legislative, administrative și de politici publice, inclusiv

formarea și sporirea capacităților resurselor umane, vor permite, prin efectul lor cumulativ, asigurarea restructurării întregului sistem de învățământ.

FINANȚAREA STRATEGIEI

Costurile de implementare a prezentei Strategii pot fi destul de mari și sînt dificil de estimat în absența unor detalii adiționale cu privire la modul specific de implementare a unor acțiuni prioritare. În consecință, costurile exacte pentru implementarea Strategiei vor fi estimate de către Ministerul Educației și alte autorități publice centrale în procesul de planificare strategică, în special în cadrul elaborării Cadrului bugetar pe termen mediu și a programelor bugetare, precum și în procesul de prioritizare a solicitărilor de finanțare din partea partenerilor de dezvoltare. Finanțarea proceselor de implementare a Strategiei va fi efectuată de la bugetul de stat, bugetele locale, prin atragerea de granturi, fonduri, sponsorizări și alte surse legale, accentul punîndu-se pe metodologia bugetării bazate pe programe și performanță.

Chiar dacă costurile exacte pentru implementarea Strategiei nu pot fi prezentate decît în procesul de planificare operațională, cadrul general de cheltuieli poate fi estimat, pornind de la costurile estimate în procesul planificării bugetare în Strategia Sectorială de Cheltuieli din Cadrul bugetar pe termen mediu pe anii 2014-2016 și proiectele de asistență externă programate pentru următorii cîțiva ani.

Tabelul 7 prezintă bugetul estimat al învățămîntului conform Cadrului bugetar pe termen mediu pe anii 2014-2015. Aceste resurse financiare includ: cheltuielile curente de întreținere a instituțiilor din sistemul educațional; cheltuielile de management al sistemului la nivel central și local și acțiunile curente finanțate din bugetul educației, precum acordarea de burse, organizarea de evaluări naționale și internaționale, olimpiade, activități extrașcolare etc.; costurile estimative pentru activități noi, a căror bază legală este determinată. Bugetul estimat include toate cheltuielile de întreținerea sistemului de învățămînt, inclusiv bugetele administrate de către administrația publică locală.

În tabelul 8 sînt prezentate cheltuielile din bugetul estimat, repartizat pe obiectivele specifice din Strategie, care includ atît cheltuielile estimate în Cadrul bugetar pe termen mediu pe anii 2014-2016, cît și proiectele de asistență externă programate pentru următorii cîțiva ani, care vin să susțină obiectivele Strategiei (Estimările cheltuielilor acoperite din proiectele de asistență externă sînt efectuate în baza informației prezentate de partenerii de dezvoltare ai Ministerului Educației cu privire la obiectivele, bugetul și durata proiectului. Cheltuielile anuale reprezintă o estimare anualizată în baza bugetului și duratei proiectului. Conversia în lei a fost efectuată în baza ratelor de schimb utilizate de către Ministerul Finanțelor în procesul de planificare bugetară pentru anul 2014).

Analiza cheltuielilor denotă că nu toate obiectivele specifice pot fi finanțate din sursele existente. Această situație se datorează în parte faptului că majoritatea cheltuielilor din bugetul estimat în învățământ este orientată spre organizarea procesului educațional la toate nivelurile de învățământ și nu pot fi, la această etapă, divizate și repartizate pe obiective. Totuși, chiar și aceste resurse vor contribui la implementarea Strategiei, prin eficientizarea utilizării acestora și reorientarea lor spre priorități și prin direcționarea produsului analitic al resurselor umane salarizate din bugetul de stat spre politicile prevăzute de Strategie. Cu alte cuvinte, realizarea unor acțiuni prioritare din Strategie, cum ar fi, spre exemplu, implementarea măsurilor de prevenire și diminuare a abandonului școlar, va fi atinsă preponderent prin mobilizarea funcționarilor publici și altor angajați bugetari.

Acestea fiind spuse, Strategia prevede și obiective care nu vor putea fi realizate fără identificarea surselor adiționale de finanțare. O parte din costurile neacoperite au fost identificate deja în procesul de elaborare a proiectului Codului Educației. Aplicarea prevederilor Codului va necesita mijloace adiționale din banii publici:

a) suma de circa 16 milioane lei va fi necesară anual pentru întreținerea structurilor instituționale nou-înființate;

b) în perioada de „innoire” a corpului didactic din instituțiile de învățământ general, măsurile de susținere a tinerilor specialiști vor necesita circa 61 milioane lei anual;

c) asistența socială pentru cadrele didactice, după pensionare, va constitui circa 6750 lei de persoană sau circa 21,9 milioane lei, în total, dacă în fiecare an se vor pensiona 10% din numărul cadrelor didactice.

**Bugetul în învățămînt estimat în Cadrul bugetar
pe termen mediu pe anii 2014-2016, mii lei**

Acțiunile bugetate	Cadrul bugetar pe termen mediu			Program bugetar
	2014	2015	2016	
Elaborarea politicilor educaționale: cheltuieli de management	49 600,3	51 234,6	51 558,5	Politici și management în domeniul învățămîntului
Educația copiilor în instituțiile preșcolare	1 606 330,9	1 691 489,1	1 861 383,6	Educație timpurie și învățămînt preșcolar
Educația copiilor în instituțiile primare și secundare generale	3 035 574,4	3 188 533,1	3 326 892,5	Învățămînt primar, gimnazial, liceal
Educația copiilor în instituțiile speciale	229 002,5	241 361,8	248 441,2	Învățămînt special
Organizarea procesului de instruire în școlile profesionale și de meserii	398 146,4	426 873,9	496 369,2	Învățămînt secundar profesional
Organizarea procesului de studii în colegii	408 370,9	429 413,4	463 270,3	Învățămînt profesional – tehnic postsecundar
Organizarea procesului de studii în instituțiile de învățămînt superior	616 585,1	659 048,5	712 789,2	Învățămînt superior
Organizarea învățămîntului postuniversitar (medicină și administrare publică)	65 275,2	67 867,9	72 175,6	Învățămînt postuniversitar
Perfecționarea contunuuă a cadrelor din învățămînt	16 929,8	16 937,5	16 946,7	Perfecționarea cadrelor
Evaluari naționale și internaționale	21 284,4	21 922,8	24 467,7	Servicii generale în educație și Curriculum
Educație extrașcolară	355 069,6	385 958,2	419 986,6	Educație extrașcolară
Servicii generale în educație (IT, contabilitate centralizată la nivelul raioanelor)	182 833,1	284 955,5	310 602,7	Servicii generale în educație
Total:	6985002,6	7 465596,3	8 004883,8	

Finanțarea cheltuielilor neacoperite va fi asumată la fiecare etapă de planificare bugetară, în funcție de cadrul de resurse disponibile. O parte din cheltuielile neacoperite pot fi finanțate prin mobilizarea asistenței externe adiționale. Ministerul Educației va asigura orientarea asistenței externe spre acțiunile prioritare prevăzute de Strategie și evitarea dublării eforturilor. În acest scop, în septembrie 2013, Ministerul Educației a instituit Consiliul sectorial în domeniul asistenței externe și a efectuat cartografierea asistenței externe, creînd o bază de date a proiectelor planificate sau implementate cu asistență externă.

Cheltuieli conform obiectivelor Strategiei, mii lei

Nr. d/o	Obiectivul specific	Cadrul bugetar pe termen mediu/ Asistență externă			Program bugetar
		2014	2015	2016	
1	2	3	4	5	6
1.1.	Extinderea accesului la educația timpurie de calitate, astfel încât să fie asigurată sporirea ratei de includere în educația preșcolară a copiilor de 3-6 ani de la 82%, în 2012, până la 95%, în 2020, și a copiilor de 6-7 ani – de la 92%, în 2012, până la 98%, în 2020				
	<i>Proiectul „Parteneriatul Global pentru Educație”, finanțat de UNICEF și Banca Mondială</i>	22985,6			
	<i>Proiectul pentru reabilitarea infrastructurii preșcolare, finanțat de Guvernul României</i>	352620,0			
	<i>Proiectul „Extinderea modelului de succes al educației incluzive preșcolare în Republica Moldova”, finanțat de Agenția Cehă pentru Dezvoltare</i>	5866,8			
1.2.	Asigurarea accesului la învățământul general obligatoriu de 12 ani (liceu sau studii secundare profesionale), astfel încât, până în anul 2020, rata de includere a persoanelor de până la 19 ani să fie de 90%				
1.3.	Sporirea atractivității și facilitarea accesului la învățământul profesional tehnic, astfel încât ponderea elevilor care se orientează către aceste forme de învățământ să crească cu 10% până în 2020				
1.4.	Creșterea ratei de participare la învățământul superior în domeniile importante pentru dezvoltarea social-economică a țării, astfel încât ponderea absolvenților de studii superioare în rândul populației cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani să ajungă la 20% până în 2020				
1.5.	Extinderea și diversificarea sistemului de învățare pe tot parcursul vieții, astfel încât, până în 2020, 10% din populația adultă (25-64 ani) să participe la programe de instruire				Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă–5programe de susținere
1.6.	Promovarea și asigurarea educației incluzive la nivel de sistem educațional, astfel încât să se realizeze o creștere anuală cu cel puțin 10% a accesului copiilor cu cerințe educaționale speciale la educație				
	<i>Includerea în state a cadrului de sprijin</i>	29864,5	29864,5	29864,5	Învățământ primar Învățământ gimnazial Învățământ liceal
	<i>Înființarea și dotarea centrelor de resurse de educație incluzivă</i>	37224,0	37224,0	37224,0	Învățământ primar Învățământ gimnazial Învățământ liceal
	<i>Instituirea serviciilor raionale/municipale de asistență psihopedagogică</i>	22186,5	22186,5	22186,5	Servicii generale în educație

	<i>Centrul republican de asistență psihopedagogică</i>	659,2	701,7	709,4	Servicii generale în educație
	<i>Formarea cadrelor în educația incluzivă</i>	8729,0	8862,0	8862,0	Perfecționarea cadrelor
	<i>Formarea cadrelor în educația incluzivă (preșcolari)</i>	1388,5			Educație timpurie
1.7.	Reintegrarea socioeducațională a copiilor aflați în instituțiile de tip rezidențial, care să conducă la reducerea numărului de copii aflați în aceste instituții cu 25%, către anul 2015, și cu 50%, pînă în anul 2020, și la transformarea, către anul 2015, a cel puțin 20%, iar către anul 2020 – a cel puțin 25% din instituțiile de învățămînt de tip rezidențial în instituții de învățămînt general				
	<i>Programe de învățămînt general și profesional pentru copiii aflați în detenție</i>	500,0	500,0	500,0	Învățămînt special
1.8.	Asigurarea condițiilor și implementarea acțiunilor în vederea reducerii abandonului școlar în învățămîntul primar și secundar general cu cel puțin 10% anual				
1.9.	Asigurarea condițiilor favorabile integrării sociolingvistice a reprezentanților minorităților etnice și a persoanelor imigrante				
	<i>Îmbunătățirea calității învățării limbii române</i>	4887,5	5681,3	5681,3	Servicii generale în educație
	<i>Cursuri de limba română pentru străini</i>	189,0	189,0	189,0	Servicii generale în educație
1.10.	Dezvoltarea sistemului de consiliere și proiectare a carierei pe parcursul întregii vieți				
1.11.	Asigurarea unui mediu școlar protectiv, capabil să prevină violența față de copii și să intervină prompt pentru identificarea, referirea și asistența copiilor victime ale violenței				
2.1.	Asigurarea unei educații timpurii centrate pe copil și a tranziției de succes către școală				
	<i>Proiectul "Un start bun în viață pentru copiii din mediul rural din Moldova", finanțat de Serviciul de Dezvoltare din Liechtenstein</i>	1862,0	8310,4		
2.2.	Asigurarea relevanței studiilor în învățămîntul primar și secundar general (curricula)				
	<i>Proiectul pentru susținerea reformei în învățămînt în R. Moldova, finanțat de Open Society Foundation</i>	12733,5	4244,5		
2.3.	Asigurarea curriculară și metodologică a învățămîntului profesional și tehnic, în conformitate cu Cadrul Național al Calificărilor, pînă în 2020				
	<i>Pilotarea și implementarea curriculumului de educație antreprenorială</i>		4975,4		
2.4.	Modernizarea curriculumului universitar din perspectiva centrării pe competențe, pe ce învață și pe necesitățile mediului economic				
2.5.	Promovarea cercetării ca instrument de formare profesională avansată și vector de susținere a performanței și calității în învățămîntul superior				
3.1.	Sporirea accesului la educație de calitate prin dotarea instituțiilor de învățămînt cu echipamente moderne, utile procesului de studii				
	<i>Implementarea de softuri educaționale în învățămîntul profesional și tehnic</i>		6400,0	4800,0	Învățămînt vocațional-tehnic

					secundar
3.2.	Dezvoltarea competențelor digitale prin elaborarea și aplicarea conținuturilor educaționale digitale în procesul educațional				
	<i>1:1 e-learning in 15 (10) instituții</i>	6000,0	6000,0	6000,0	Învățământ gimnazial
3.3.	Creșterea eficacității și eficientizarea managementului școlar la nivel de sistem, școală și clasă prin intermediul tehnologiilor informaționale (EMIS)	2227,8	929,4	537,5	Servicii generale în educație
4.1.	Sporirea atractivității profesiei de cadru didactic și atragerea și menținerea cadrelor performante în sistem, astfel încât vârsta medie a cadrelor didactice în sistemul de învățământ să scadă cu 3 ani până în 2020, salariul de debut în activitatea didactică să fie la nivelul salariului mediu pe economie și rata abandonului timpuriu al activității didactice să se diminueze cu 10% (salarii și beneficii sociale)				
	<i>Elaborarea unui nou sistem de remunerare a cadrelor didactice</i>	1097,4	354,5	180,0	Politici și management în domeniul învățământului
	<i>Majorarea salariilor</i>				
	<i>Beneficiile sociale</i>				
4.2.	Asigurarea unui echilibru cantitativ și structural al ofertei și cererii de cadre didactice pentru toate nivelurile sistemului educațional, astfel încât procesul de studii în toate instituțiile sistemului să fie asigurat integral cu cadre didactice calificate pe discipline				
	<i>Proiectul „Școala viitorilor profesori de limba engleză (FELT School)”, finanțat de Serviciul de Dezvoltare din Liechtenstein</i>	709,9	295,8		
4.3.	Reconceptualizarea formării inițiale a cadrelor didactice prin dezvoltarea competențelor acestora, necesare pentru realizarea noului parcurs educațional caracteristic unui mediu complex, a unei societăți globale a cunoașterii și în continuă schimbare				
	<i>Dezvoltarea profesională la locul de muncă – serviciu mentorat</i>	4551,6			Educație timpurie
	<i>Implementarea în învățământul profesional a cursurilor de antreprenariat, limbi străine etc.</i>		1600,0		
4.4.	Eficientizarea și flexibilizarea sistemului de formare continuă a cadrelor didactice și manageriale				
5.1	Dezvoltarea sistemului național de standarde în educație				
	<i>Elaborarea standardelor ocupaționale și a cadrului național al calificărilor</i>	1600,0	1600,0	1600,0	Învățământ vocațional-tehnic secundar
5.2.	Elaborarea cadrului regulatoriu instituțional pentru asigurarea calității în educație				
	<i>Înființarea Inspectoratului Național Școlar pentru învățământul primar și general (inclusiv evaluarea cadrelor)</i>	14994,6	13716,3	6039,6	Asigurarea calității în învățământ

	<i>Înființarea Agenției de Curriculum și Evaluare</i>	1271,8	1295,9	1436,1	Asigurarea calității în învățământ
	<i>Înființarea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional</i>	3000,0	3000,0	3000,0	Asigurarea calității în învățământ
6.1	<i>Îmbunătățirea planificării și a managementului rețelei instituțiilor de învățământ</i>				
6.2.	<i>Eficientizarea finanțării educației</i>				
	<i>Expertii pe FF din WB PRIM</i>	1060,0	1012,8	321,5	Politici și management în domeniul învățământului
	<i>Elaborarea de mecanisme noi de finanțare a instituțiilor preșcolare</i>		580,0		Educație timpurie
6.3.	<i>Modernizarea infrastructurii și a bazei tehnico-materiale a instituțiilor de învățământ</i>				
	<i>Managementul lucrărilor</i>	561,2	696,3	1864,7	Politici și management în domeniul învățământului
	<i>Lucrări de modernizare a instituțiilor învățământului primar și general secundar</i>	90237,3	99198,8	132923,1	Învățământ primar Învățământ gimnazial Învățământ liceal
	<i>Modernizarea învățământului preșcolar</i>	3605,3			Educație timpurie
	<i>Modernizarea căminelor învățământului profesional și sălilor de studii</i>	9296,0	40292,6	55000,0	Învățământ vocațional-tehnic secundar Învățământ vocațional tehnic postsecundar
	<i>Centrele de excelență – instituții de învățământ profesional</i>	4000,0	84000,0	130000,0	Învățământ vocațional-tehnic secundar
	<i>Modernizarea căminelor din învățământul superior</i>		12582,2		Învățământ superior
6.4.	<i>Asigurarea cu manuale și alte materiale didactice</i>				
	<i>instituțiile preșcolare</i>	15774,6			Educație timpurie
	<i>Învățământul profesional și tehnic (sau la 1.5)</i>		1600,0	1600,0	Învățământ vocațional-tehnic secundar
	<i>instituțiile primare și secundare generale</i>	26520,3	39849,2	29838,4	Curriculum școlar

7.1.	Responsabilizarea societății pentru asigurarea unei educații de calitate	668,4	678,6	689,4	Servicii generale în educație
7.2.	Sporirea participării elevilor la procesele de luare a deciziilor, inclusiv la elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor educaționale				
7.3.	Asigurarea educației parentale eficiente în vederea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor				
7.4.	Promovarea parteneriatelor pentru educație				
	Total:	292094,5	425571,0	481047,0	

MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA STRATEGIEI

În contextul implementării prezentei Strategii, va fi desfășurat procesul de monitorizare a realizării acțiunilor și evaluare a rezultatelor obținute. Procesul de monitorizare și evaluare vine să asigure că acțiunile prioritare ale Strategiei sînt întreprinse și că ele conduc la atingerea obiectivelor și viziunii formulate în Strategie.

Ministerul Educației va coordona toate acțiunile prevăzute în strategia pe termen lung și procesele de planificare pe termen scurt și mediu. Monitorizarea implementării se va face permanent cu elaborarea rapoartelor anuale. În aceste rapoarte se va analiza în ce măsură sînt detaliate, planificate și îndeplinite acțiunile prioritare prevăzute în Strategie.

De două ori pe durata implementării Strategiei, Ministerul Educației va elabora rapoarte ample de evaluare a gradului de atingerea obiectivelor prevăzute de Strategie și a schimbărilor operate în procesul implementării. În aceste rapoarte se va analiza în ce măsură acțiunile prioritare au condus la realizarea obiectivelor și viziunii Strategiei. Gradul de atingerea rezultatelor scontate va fi evaluat în baza indicatorilor de rezultat prezentați în tabelul 9.

Indicatorii de monitorizare a Strategiei

Indicatorii	Sursa	Numărul inițial (2012 sau anul indicat)	Numărul țintă intermediar (2017)	Numărul țintă final (2020)
1	2	3	4	5
<i>Acces</i>				
Rata de înrolare în educația preșcolară (3-6 ani), %	Biroul Național de Statistică	82	90	95
Rata de înrolare în educația preșcolară (6-7ani), %	Biroul Național de Statistică	92	96	98
Rata brută de înrolare în învățământul primar, %	Biroul Național de Statistică	93,8	97	98
Discrepanța între mediul rural și urban, %	Biroul Național de Statistică	21,3	8	5
Rata brută de înrolare în învățământul gimnazial, %	Biroul Național de Statistică	86,7	95	98
Discrepanța între mediul rural și urban, %	Biroul Național de Statistică	14,4	7	3
Numărul copiilor care au abandonat școala	Ministerul Educației	143	100	57
Numărul copiilor cu cerințe educaționale speciale care frecventează școlile tradiționale	Ministerul Educației	3.500	4.550	5.600
Numărul copiilor aflați în instituții de tip rezidențial	Ministerul Educației	1.700	1.275	850
Numărul instituțiilor de tip rezidențial transformate în instituții de învățământ general, %	Ministerul Educației	35	28	26
Rata de includere în învățământ a persoanelor cu vârsta de pînă la 19 ani, %	Biroul Național de Statistică	80,4	92	100

Proporția școlilor de circumscripție care corespund standardelor de calitate pentru o școală prietenoasă copilului, %	Ministerul Educației , în baza evaluării unei companii independente	-	35	70
Relevanță				
Proporția persoanelor ocupate, cu vârsta de 25-34 ani, care au doar studii primare sau secundare generale,%	Biroul Național de Statistică	38,9 (2013)	40	35
Creșterea ponderii elevilor care se orientează spre învățământul profesional, %	Biroul Național de Statistică	-	5	10
Numărul de standarde ocupaționale elaborate	Ministerul Educației	4 (2013)	50	150
Ponderea absolvenților cu studii superioare în rândul populației cu vârsta de 30-34 ani, %	Biroul Național de Statistică			20
Rata de acoperire cu calculatoare, elev/student per computer	Ministerul Educației	20	15	10
Creșterea ponderii populației cu vârsta de 25-64 ani care a participat la programe de învățare pe tot parcursul vieții, %	Ministerul Educației , în baza datelor Biroului Național de Statistică	0.1	5	10
Calitate				
Rezultatele PISA, % din media OECD	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică			
Lectură/citire		78,7 (2009+)	85,0	90,0
Matematică		80,0 (2009+)	85,0	90,0
Științe		82,4 (2009+)	87,0	93,0
Numărul instituțiilor de învățământ, în care discrepanța între media pe anii de studii și media examenului de bacalaureat este mai mare de 1,5 puncte	Ministerul Educației (Agenția de Examinare și	249	150	50

	Evaluare)			
Pondere programelor acreditate în numărul total de programe, %	Ministerul Educației (Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional)	0	25	50
Proporția cheltuielilor pentru știință și cercetare care revine universităților, %	Agenția de Finanțare pentru Cercetare	16,4 (2013)	40	60
Indicele Hirsch de productivitate în cercetare, % din media pe Europa de Est	SCImago	13,1	20	50
Raportul elevi/cadru didactic	Ministerul Educației, în baza datelor Biroului Național de Statistică	11	15	17
Salariul mediu nominal lunar în învățământ, MDL, % din salariul mediu pe economie	Biroul Național de Statistică	87		100
Rata abandonului timpuriu al activității didactice, %	Ministerul Educației			Scadere cu 10%
Vârsta medie a cadrelor didactice în învățământ, ani	Ministerul Educației			Scadere cu 3 ani
Pondere cadrelor didactice cu grad didactic unu și superior, %	Ministerul Educației	10,7	12	20
Pondere cadrelor manageriale care dețin grad managerial	Ministerul Educației	28,4	35	50

VII. RISCURI ÎN PROCESUL DE IMPLEMENTARE A STRATEGIEI

Analiza situației actuale ne demonstrează că problemele în educație se datorează nu doar declinului demografic, metodelor învechite de predare sau sistemului imperfect de dezvoltare profesională a cadrelor didactice. Sistemul de educație nu este izolat, el fiind afectat de eroziunea guvernării, care afectează întreaga societate, inclusiv instituțiile statului, organizațiile societății civile, cadrele didactice și manageriale, părinții și chiar copiii. De aceea, riscurile care pot apărea în procesul de implementare a reformelor într-un domeniu vast cum este educația sînt multiple, iar implementarea cu succes a Strategiei poate fi realizată doar în cazul dacă viziunea și obiectivele ei vor fi asumate atît la nivel guvernamental, cît și la nivel social.

Strategia Educația 2020 este expusă următoarelor riscuri:

- 1) instabilitate politică și schimbări globale de conjunctură;
- 2) lipsa consensului politic între grupurile vizate de Strategie privind politicile și acțiunile legislative propuse;
- 3) capacități slabe de implementare la nivelul autorităților publice centrale, locale și la nivel de instituție;
- 4) rezistența instituțională, precum și la nivelul factorului uman față de schimbările propuse în Strategie;
- 5) insuficiența resurselor financiare pentru a acoperi cheltuielile asociate cu implementarea acțiunilor Strategiei;
- 6) capacități reduse de coordonare și monitorizarea implementării acțiunilor stipulate în Strategie.

Ministerul Educației va întreprinde toate măsurile necesare pentru a reduce efectul riscurilor pe care le poate influența, dar și pentru a evita emergența unor riscuri imprevizibile. Ministerul Educației va desfășura un proces cuprinzător de comunicare și consultare pentru a obține un consens cît mai larg al societății și al forțelor politice privind Strategia și acțiunile legislative pe care le implică aceasta, în special Codul Educației, în vederea asigurării durabilității în implementare a prevederilor acestor documente. Ministerul va investi în fortificarea capacităților tuturor instituțiilor implicate în implementarea Strategiei. Riscurile financiare vor fi abordate prin continuarea implementării măsurilor de îmbunătățire a eficienței cheltuielilor publice în educație, păstrarea în sectorul educației a mijloacelor economisite, planificarea mai bună a resurselor interne în Cadrul bugetar pe termen mediu și atragerea de surse suplimentare, inclusiv externe. O parte din acțiunile prevăzute în Strategie sînt deja incluse în Cadrul bugetar pe termen mediu, iar pentru altele, sursele urmează să fie identificate.

Atingerea obiectivelor formulate în Strategie depinde atît de voința politică și capacitățile Ministerului Educației, precum și de disponibilitatea altor

autorități de a contribui la realizarea viziunii Strategiei. Asumarea Strategiei la nivelul întregului Guvern reprezintă o condiție-cheie pentru realizarea viziunii și obiectivelor propuse. Mai mult ca atât, implementarea prezentei Strategii necesită acțiuni convergente și din partea altor actori importanți în domeniul educației, cum ar fi autoritățile publice locale, instituțiile de învățământ și corpul didactic și managerial. În consecință, adoptarea Codului Educației și a altor acte legislative, coordonate cu prevederile Strategiei, este esențială pentru implementarea cu succes a acesteia.